

DIAKONIATYÖTÄ OPPILAITOKSESSA?

Selvitys diakoniatyön mahdollisuuksista vantaalaisissa oppilaitoksissa

Tiina Snellman

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoi-
suus

TIIVISTELMÄ

Snellman, Tiina. Diakoniatyötä oppilaitoksessa? Selvitys diakoniatyön mahdollisuuksista vantaalaisissa oppilaitoksissa. Järvenpää, syksy 2011, 60 s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Tämä opinnäytetyö on selvitys vantaalaisten ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen toiveista ja tarpeista Vantaan seurakuntien oppilaitoksissa tehtävälle diakoniatyölle. Tutkimus kartoitti opiskelijahuoltohenkilöstön näkemyksiä siitä, minkälainen diakoniatyö olisi opiskelijoille ja henkilöstölle hyödyllisintä. Samalla etsittiin vastauksia muun muassa siihen, miten oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön pitäisi kohdentua, missä diakoniatyöntekijän olisi hyödyllisintä kohdata asiakkaita ja minkälaisia haasteita ja mahdollisuuksia kirkon ja oppilaitoksen yhteistyössä nähdään. Tutkimuksessa selvitettiin myös, minkälaisista osaamista diakoniatyöntekijä tarvitsee työskennellessään oppilaitoksessa.

Tässä tutkimuksessa käytettiin kahta aineistoa. Pohjakyselyllä selvitettiin sähköpostitse Porissa, Oulussa ja Tampereella toimivilta oppilaitosdiakoneilta heidän tehtäviään, yhteistyökumppaneitaan ja työnsä painotuksia. Webropol-kyselyjärjestelmällä tehty oppilaitoskysely, tutkimuksen varsinainen osa, lähetettiin yhteensä 51 opiskelijahuollon työntekijälle vantaalaisissa oppilaitoksissa.

Tutkimus oli monimenetelmällinen; metodologinen triangulaatio ja aineistotriangulaatio. Tutkimuksen kvantitatiivinen osa sisälsi tilastollisesti analysoitavia valintakysymyksiä. Kvalitatiivisessa osuudessa vastaajat kirjoittivat vastauksensa avoimiin kysymyksiin.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että diakoniatyöllä ja sen kehittämisellä on vantaalaisissa oppilaitoksissa paljon mahdollisuuksia. Kirkon ja oppilaitosten yhteistyötä pidettiin tärkeänä. Diakoniatyöntekijän toivottiin osallistuvan sekä opiskelijahuollollisiin että opetuksellisiin tehtäviin. Tutkimustulosten mukaan opiskelijat ja oppilaitoksen henkilöstö voivat saada diakoniatyöntekijältä arvokasta sosiaalista tukea, joka toteutuu parhaiten henkilökohtaisissa kohtaamisissa oppilaitoksen arjessa. Vastaajat toivoivat yhteistyön kehittämistä ja uusien toimintamallien löytämistä oppilaitosten tarpeita vastaavasti. Tutkimus osoitti, että diakoniatyöntekijä tarvitsee oppilaitostyössä monialaista osaamista, hyviä vuorovaikutustaitoja ja kykyä verkostoitua.

Opinnäytetyön asiasanoja: diakoniatyö, opiskelijahuolto, opiskelijat, nuoret aikuiset, kirkon oppilaitostyö, oppilaitosdiakonia, Vantaan seurakunnat, triangulaatio.

ABSTRACT

Snellman, Tiina. Possibilities of diaconia work in educational institutions in Vantaa. 60 p., 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2011.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this study was to explore the possibilities of diaconia work in educational institutions in the area of the Parish Union of Vantaa. The study collected and observed information about the tasks a diaconia worker could have in an educational institution. Also it explored how the work should be targeted and what kind of know-how a diaconia worker should have when working with the students and the personnel of an educational institution.

The research method applied was both qualitative and quantitative. Data for this study were collected by questionnaires with structured and open questions. The objects of this study were the students' welfare groups in four educational institutions. Background information was gathered from three diaconia workers who do their work in educational institutions.

The results show that there are lots of possibilities for diaconia work in educational institutions. The co-operation with the church is highly valued among the students' welfare groups. According to the results it is very important that a diaconia worker can give social support to the students, teachers and other personnel. The respondents found it necessary to develop the co-operation and new methods so that the Parish Union in Vantaa could effectively respond to the needs of the educational institutions. The know-how needed in the work includes wide knowledge of many fields and ability to social interaction and working in networks.

The readers of this study are assumed to have basic knowledge of the Finnish educational system and the organization of the Evangelical Lutheran Church in Finland.

Keywords: diaconia, student welfare, students, young adults, church work in educational institutions, the Parish Union in Vantaa, triangulation.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Kirkon oppilaitostyö	8
2.2 Kirkon oppilaitostyön toimintaympäristö Vantaalla	9
2.3 Opiskeluterveys Vantaalla	11
3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	13
3.1 Diakonia	13
3.2 Diakoniatyöntekijä	14
3.3 Opiskelijahuolto	17
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT	20
4.1 Tutkimustehtävä	20
4.2 Tutkimusaineistot, -ympäristöt ja -menetelmät	20
4.3 Tutkimusprosessi ja tutkimuksen luotettavuus	23
5 TUTKIMUSTULOKSET	24
5.1 Diakoniatyöntekijän tehtävät oppilaitoksessa	24
5.2 Hyvinvoinnin haasteet	28
5.3 Miksi diakoniatyötä oppilaitoksessa? Työn mahdollisuuksia ja haasteita	28
5.4 Diakoniatyöntekijän osaaminen	29
5.5 Diakoniatyöntekijän työn kohdentuminen oppilaitoksessa	30
5.6 Seurakunnan työntekijän pysyvyys	32
5.7 Kohtaamispaikka	33
5.8 Yhteyshenkilö	33
5.9 Muita ajatuksia kirkon oppilaitostyöstä	34
6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ TUTKIMUSTULOKSISTA	35
7 OPPILAITOSDIAKONIEN NÄKEMYKSIÄ TUTKIMUKSEN TEEMOISTA	37
8 POHDINTAA JA KEHITTÄMISAJATUKSIA	40
8.1 Diakoniatyö vantaalaisissa oppilaitoksissa	40
8.2 Diakoniatyöntekijän työorientaatio ja työn painotukset oppilaitoksessa	42
8.3 Diakoniatyöntekijän osaaminen oppilaitostyössä	45
8.4 Haasteita diakoniatyölle oppilaitoksissa	47

8.5 Arvioita tutkimuksen tekemisestä ja omasta työskentelystä	49
LÄHTEET	51
LIITE 1 Pohjakysely	56
LIITE 2 Oppilaitoskysely	57

1 JOHDANTO

Nuorten aikuisten ikäryhmä jää monissa sosiaalialan palveluissa väliinputoajaksi. Nuorisotyö ei tätä ikäryhmää enää tavoita ja nuoret aikuiset kokevat aikuisille suunnatut palvelut usein etäisiksi ja hankalan byrokraattisiksi. Oppilaitoksissa tätä ikäryhmää palvelevat erilaiset opiskelijahuollon ammattilaiset. Myös seurakuntien työ voidaan ulottaa oppilaitoksiin.

Kirkon oppilaitostyötä on kehitetty 1950-luvulta lähtien. Ensimmäiset oppilaitosdiakonit on vihitty virkoihinsa 2000-luvulla. Maassamme on tätä kirjoitettaessa neljä oppilaitosdiakonin virkaa. Tarve suunnata kirkon työtä oppilaitoksiin syntyy mahdollisuudesta kohdata niissä nuorten ja nuorten aikuisten ikäryhmästä suuri osa heidän arjessaan. Oppilaitosdiakonian kehittäminen valtakunnallisesti on kirkkohallituksen tehtävä ja myös Vantaan seurakunnissa halutaan kehittää oppilaitostyötä. Pääyhteistyökumppaneitani tässä tutkimuksessa ovat olleet Vantaan seurakuntien oppilaitospastori Jukka-Mikko Karjalainen ja kirkkohallituksen ammattikasvatuksen työalasihteeri Elina Juntunen.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää diakoniatyön mahdollisuuksia vantaalaisissa oppilaitoksissa. Tutkimuksen kohteena olivat Vantaan ammatilliset oppilaitokset (Vantaan ammattiopisto Varia ja Mercuria Kauppiaitten kauppaoppilaitos) sekä ammattikorkeakoulut (Laurea Ammattikorkeakoulun Tikkurilan yksikkö ja Metropolia Ammattikorkeakoulun Vantaan yksiköt). Työn tekijän näkökulmaa tutkimukseen tuovat oppilaitosdiakonien kertomukset omasta työstään.

Tutkimustulokset rakentavat ajantasaisen kuvan oppilaitosten odotuksista kirkon työlle Vantaalla. Tuloksia voidaan käyttää vantaalaisen diakoniatyön suunnittelussa ja kehittämisessä. Niiden pohjalta määrittyy eräänlainen oppilaitosdiakonin tehtävänkuva. Tulokset kertovat myös kirkon oppilaitostyön haasteista sekä Vantaalla että valtakunnallisesti. Oppilaitoksissa tuloksia voidaan hyödyntää opiskelijahuollon tehtävissä, hyvinvointityön ja kirkon kanssa tehtävän yhteistyön suunnittelussa ja kehittämisessä.

Tutkimuksen aikana kävi ilmi, että diakonia on sekä työmuotona että käsitteenä melko vieras tai jopa tuntematon oppilaitosten henkilöstölle. Osa vastaajista olisi tarvinnut vastaustensa pohjaksi lisää tietoa diakoniasta ja käsitteen tarkempaa määrittelyä. Vastaajat toivoivat tämän tutkimuksen tulosten esittämistä oppilaitoksissa, joten pyrin määrittelemään diakoniaa mahdollisimman selkeästi tässä raportissa.

Opinnäytetyön avulla toivon saavani lisää valmiuksia tulevaan sosionomin ja diakonin ammattiini erilaisten ihmisten parissa. Kirkon työ oppilaitoksissa tavoittaa niiden työntekijöitä ja monenikäisiä opiskelijoita. Suurin osa opiskelijoista on nuoria tai nuoria aikuisia. Nuorten aikuisten kohderyhmä niin diakoniatyön kuin sosiaalityön asiakkaana on mielestäni haastava, mutta samalla kiinnostava ja ajankohtainen. Nuoret aikuiset määritellään kontekstista riippuen eri tavoin ja ikävuosiensa perusteella yleensä 16–29-vuotiaiksi. Iän sijasta voitaisiin mieluummin ajatella nuorta aikuista elämässään paikkaansa etsivänä ihmisenä. Joskus tämän paikan löytämisessä tarvitaan ammatillista apua ja sosiaalista tukea.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kirkon oppilaitostyö

Kirkon kasvatustyöllä on pitkät juuret ja kasvatusta kuuluu kirkon perustehtäviin. Oppilaitokset pohjaavat tehtävänsä kasvatuksellisiin arvopäämääriin ja yhteiskunnallisena instituutina niille on annettu kasvatustehtävä. Ihminen on kirkon ja oppilaitosten yhteinen intressi. Kirkko on kiinnostunut siitä, minkälaisia ihmisiä oppilaitoksissa kasvatetaan ja millaiseen ihmiskäsitykseen kasvatusta perustuu. Lisäksi kirkkoa kiinnostavat oppilaitosten arvolähtökohdat ja tavoitteet. (Holma, Majamäki & Nummela 1999, 11.)

Ammatillisissa oppilaitoksissa esiintyvät haasteet huomattiin 1950-luvulla. Tuolloin kirkon ja ammatillisten oppilaitosten yhteistyötä alettiin määrätietoisesti kehittää. 1960-luvulla perustettiin Kirkon kasvatustieteiden keskuskeskukseen ammattikasvatustieteiden virka, ja ensimmäiset oppilaitospastorit saatiin suurimpiin kaupunkeihin. Vähitellen satunnaisista ja hajanaisista tehtävistä luovuttiin ja työ keskittyi tehokkaammin harvempiin oppilaitoksiin. Oppilaitoskohtainen työ, jossa kirkon työntekijä oli valtuutettu toimimaan oppilaitosyhteisössä, syntyi 1970-luvulla. Koska nykyisenkaltaista opiskelijahuoltotyötä ei vielä tuolloin ollut ammatillisissa oppilaitoksissa, työtehtävät olivat paljolti henkilökohtaista sielunhoitoa sekä opiskelijahuoltopalvelujen kehittämistä. Pitkäjänteinen oppilaitoskohtainen yhteistyö otettiin oppilaitoksissa mielellään vastaan. Ajan myötä ammattikasvatustyö on muuttanut muotoaan. Toiminta liittyy koulutuksen tavoitteisiin ja opetussuunnitelmiin. Kirkon ammattikasvatustyöntekijät ovat osallistuneet muun muassa opiskelijahuoltoon, oppilaitoksen kasvatustehtäviin ja vapaa-ajan toimintaan. Viime vuosikymmeninä keskeiselle sijalle ovat tulleet kysymykset arvoista, eettisyydestä ja elämänkatsomuksesta. Yhteiskunnan arvomuutokset näkyvät myös oppilaitoksissa. Muutosten tahdissa on kirkon oppilaitostyönkin pysyttävä mukana. (Holma ym. 1999, 137-147.)

Kirkon oppilaitostyö edistää dialogisuutta ja osallisuutta yhteiskunnassa ja kirkon toiminnassa. Työn periaatteita ovat arjessa toimiminen, ihmisten keskuu-

teen lähteminen ja kansalaisten kohtaaminen vaihtelevissa tilanteissa. Oppilaitostyö liittyy kirkon kasvatukselliseen, yhteiskunnalliseen ja diakoniseen työhön. Varsinaisen oppilaitoksissa tehtävän työn lisäksi kirkon oppilaitostyö pyrkii verkottumaan laaja-alaisesti koulutuspoliittisten tahojen, koulutuksen järjestäjien ja opiskeluhuvinvoinnista vastaavien kanssa. Valtakunnallisesti kirkon oppilaitostyön piirissä on lähes puoli miljoonaa henkilöä. Suhteutettuna työntekijöiden lukumäärään yhtä päätoimista oppilaitostyöntekijää kohden on noin 10 000 opiskelijaa ja oppilaitosten työntekijää. Työn valtakunnallisena koordinoijana toimii kirkkohallitus. (Juntunen 2011a, henkilökohtainen tiedonanto 13.9.2011.)

Oppilaitoksissa tehtävän kirkon työn edellytys on luottamuksen ja sitoutuneen yhteistyön rakentaminen. Kirkon oppilaitostyöntekijä tulee oppilaitosorganisaation ulkopuolelta. Hänen on lunastettava paikkansa ja luottamuksensa oppilaitoksessa. Kaikessa on toimittava oppilaitoksen linjausten mukaisesti luovuttamatta omasta arvopohjastaan ja tavoitteistaan. Yhteistyön toimiessa hyvin kirkon oppilaitostyön mahdollisuudet oppilaitoksessa ovat laajat. (Holma ym. 1999, 155-157.)

2.2 Kirkon oppilaitostyön toimintaympäristö Vantaalla

Vantaalla seurakunnat ovat organisoituneet yhtymäksi. Vantaan seurakuntien seitsemän seurakuntaa ovat Hakunilan, Hämeenkyvän, Korson, Rekolan, Tikkurilan ja Vantaankosken seurakunnat sekä ruotsinkielinen Vanda svenska församling. Seurakunnat vastaavat itsenäisesti alueensa toiminnasta. Joitakin tehtäviä – kuten oppilaitostyö – pidetään järkevänä hoitaa yhdessä. (Vantaan seurakunnat i.a..) Vantaan seurakunnat haluaa strategiansa mukaisesti vahvistaa olemustaan auttamisen ja hyvän tekemisen kanavana. Pääkaupunkiseudulla tärkein kirkkoon kuulumisen syy on kirkon tekemä auttamistyö. Diakonia tiedotetaan Vantaallakin merkittäväksi työksi. (Vantaan seurakunnat 2011, 5-9.)

Vantaan seurakuntien missio on olla

Armon asialla vaativassa maailmassa.

Visionsa mukaan Vantaan seurakunnat on päättänyt olla

Ihmisiä kohtaava ja vahvistava sekä työssään uudistuva kirkko Vantaalla.

Vantaan seurakuntien diakoniastrategiassa korostetaan oikeiden asioiden tekemistä oikealla tavalla. Ihmisten arkea pidetään kohtaamisen ydinalueena. Haasteellisessa diakonisessa asiakastyössä tarvitaan muun muassa laaja-alaista ammattitaitoa, luovuutta ja työn moninaisuuden sisäistämistä. Siksi osaamisen uudistaminen ja verkostoituminen ovat tärkeitä. (Vantaan seurakunnat 2009, 5-7.)

Vantaan seurakunnissa on kolme päätoimista oppilaitostyön virkaa; kaksi oppilaitospastorin virkaa ja yksi oppilaitosdiakonin virka. Yhden paikallisseurakunnan erityisnuorisotyönohjaaja tekee lisäksi pääosan työstään ammattioppilaitoksessa ja yhden paikallisseurakunnan diakoni tekee pienen osan työstään toisessa ammattioppilaitoksessa. Diakonin oppilaitoksessa tekemä työ ei juurikaan eroa papin tai nuorisotyönohjaajan oppilaitoksessa tekemästä työstä. Työn lähtökohdat, tavoitteet ja menetelmät ovat hyvin samanlaisia. (Jukka-Mikko Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 27.9.2011.)

Tutkimuksen kohteena olevissa vantaalaisissa oppilaitoksissa opiskelee yhteensä noin 9000 aikuis- ja nuorisostaan opiskelijaa. Aikuiset ovat pääasiassa tutkinto-opiskelijoita. Iältään opiskelijat voivat olla 16–60-vuotiaita, joten heitä askarruttavat paitsi nuoruuteen ja aikuistumiseen myös aikuisuuteen ja perheeseen liittyvät asiat. Oppilaitosten henkilökuntien yhteenlaskettu määrä on noin 700 henkilöä. (Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 27.9.2011.) Vantaan seurakuntien oppilaitostyö tavoittaa siten lähes 10 000 ihmistä ja välillisesti myös heidän elinpiirissään olevia ihmisiä.

Kaupunkina Vantaa on voimakkaasti kehittyvä. Vantaalla oli vuoden 2011 alussa 200 055 asukasta, mikä on noin 20 prosenttia koko pääkaupunkiseudun väestöstä. Vantaa jakautuu seitsemään suuralueeseen: Myyrmäki, Kivistö, Aviapolis, Tikkurila, Koivukylä, Korso ja Hakunila. Ammatillisia oppilaitoksia ja

ammattikorkeakouluja Vantaalla toimii neljä. Peruskouluja Vantaalla on 54 ja lukioita kahdeksan. (Vantaan kaupunki i.a..)

Vantaalaisista 68,2 prosenttia (136 464 henkilöä) kuuluu evankelisluterilaiseen seurakuntaan. Seuraavaksi suurin ryhmä ovat väestörekisteriin kuuluvat, 28,5 % (56 931 henkilöä). Ortodoksiseen kirkkokuntaan kuuluvia on Vantaan väestöstä 1,5 % (3 039 henkilöä) ja islamilaisseurakuntaan kuuluu 0,5 % (931 henkilöä). Muihin uskontokuntaan kuuluvat muodostavat selkeästi vielä pienemmät vähemmistöt. (Vantaan kaupunki i.a..)

2.3 Opiskeluterveys Vantaalla

Vuoden 2010 kouluterveyskyselyn mukaan opiskelijoiden olosuhteet olivat pääkaupunkiseudun kunnissa melko samanlaisia. Merkittävin muutos kaikissa kunnissa verrattuna aikaisempiin kyselyihin (2008) oli vanhempien työttömyyden lisääntyminen. Terveystottumusten tuloksissa huolestuttavaa oli huumekokeilujen lisääntyminen. Ammattiin opiskelevista jopa 29 % oli kokeillut laittomia huumeita. Vantaalla ammattioppilaitoksissa opiskelevista 36 % oli humalassa vähintään kerran kuukaudessa ja tupakointi heidän ryhmässään oli lisääntynyt. Vanhemmat eivät usein tiedäneet, missä heidän lapsensa viettivät viikonloppuita. Kahdeksalla prosentilla opiskelijoista ei ollut yhtään läheistä ystävää ja neljä prosenttia koki tulevaisuutensa kiusatuksi vähintään kerran viikossa. Fyysistä uhkaa koettiin useammin kuin aikaisemmin ja terveydenhoitajan vastaanotolle pääsy koettiin vaikeaksi. (THL 2010, 5-29.)

Positiivisina tuloksina kyselystä ilmeni oppilaitosten työolojen ja työilmapiirin parantuminen, lintsaamisen ja päivittäin koetun väsymyksen vähentyminen sekä opiskeluun liittyvän työmäärän kokeminen kohtuullisemmaksi. Opiskelijat kokivat koulupsykologin vastaanotolle pääsyn helpommaksi kuin aikaisemmin, mutta silti 16 % koki avun puutetta itseä huolestuttavissa asioissa. Vantaan kuntaraportissa oli opiskelijahuollon käyttöön valittu indikaattoreita (esimerkiksi työilmapiiri ja osallisuus, kiusaaminen ja häirintä, sosiaaliset suhteet ja kokemus opiskelijahuollon tuesta), joiden perusteella opiskelijahuollon toimintaa voidaan

kehittää ja uudistaa. Raportin perusteella opiskelijahuollon palveluissa on vielä puutteita ja opiskelijat eivät saa tarvitsemaansa palvelua tai sen saaminen on hidasta. (THL 2010, 5-29.) Tähän opiskelijahuollon palvelujen vajeeseen voi kirkon diakoniatyö omalta osaltaan vastata.

Vantaalla perusopetuksen oppilashuoltoon on kehitetty monia toimintamalleja. Niitä voidaan osittain soveltaa myös opiskelijahuoltoon. Ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelijoiden ikä, elämänvaihe ja elämäntilanne edellyttävät opiskelijahuollolta erilaisia ratkaisumalleja. Vantaan kaupungin opiskelijahuollon linjauksissa määritellään opiskeluhuvinvointiryhmän jäsenet, tehtävät ja tavoitteet. Erityisesti mainitaan nivelvaihtetyöskentelyn tärkeys, jotta nuoren olisi helppo siirtyä oppilaitostasolta toiselle. Vantaan kaupungin opiskelijahuollon linjausten 2008-2012 mukaan opiskelijahuollon resursseja on tarkoitus vahvistaa lisäämällä psykologi- ja kuraattoripalveluja. Samalla kehitetään uusia työmenetelmiä. (Vantaan kaupunki 2008, 22-33.)

3 TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu selkeästi kahdesta elementistä: opiskelijahuollosta ja diakoniatyöstä. Opiskelijahuolto on opiskelijoita elämässä ja opiskelussa tukevaa hyvinvointityötä. Diakoniatyö on kirkon perustyöhön kuuluvaa ihmisen kokonaisvaltaista auttamista. Oppilaitosdiakoniassa toimitaan molemmista lähtökohdista.

3.1 Diakonia

Diakonia on kristilliseen lähimmäisenrakkauteen perustuvaa monenlaista auttamistyötä. Diakoniatyö on yksi kirkon perustoiminnoista, jonka kantavana ajatuksena on huolehtia niistä, joiden avun tarve on suurin. Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön toimikunta (KDYT) on kirjoittanut diakonian strategisissa määrittelyissä seuraavasti:

Diakoniatyössä kirkko toimii vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi. Siihen kuuluu hengellinen, henkinen, aineellinen ja sosiaalinen tukeminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen, diakoniakasvatus sekä ihmisen vastuullisuuden ja omaehtoisen toimintakyvyn tukeminen. (KDYT 2010, 18.)

Kirkkolaki ja kirkkojärjestys määrittävät diakoniaa yleisellä tasolla. Kirkkolaki ei määrittele diakoniatyön tehtäviä seurakunnissa, mutta antaa ohjeelliset tehtäväalueet.

Toteuttaakseen kirkon tehtävää seurakunta huolehtii jumalanpalvelusten pitämisestä, kasteen ja ehtoollisen toimittamisesta sekä muista kirkollisista toimituksista, kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta, sielunhoidosta, diakoniasta ja lähetystyöstä sekä muista kristilliseen sanomaan perustuvista julistus- ja palvelutehtävistä. (KL 4:1).

Kirkkolain kohtia täsmentää Kirkkojärjestys. Sen mukaan jokaisessa seurakunnan pitää olla diakonian viranhaltija ja kirkon diakoniaa määritellessään kirkkojärjestys korostaa seurakunnan ja sen jäsenten yhteisvastuuta kaikkien lähim-

mäisten hyvinvoinnista. Seurakuntien johtosäännöissä määrätään tarkemmin diakoniatyöstä. (KJ 4:1-4).

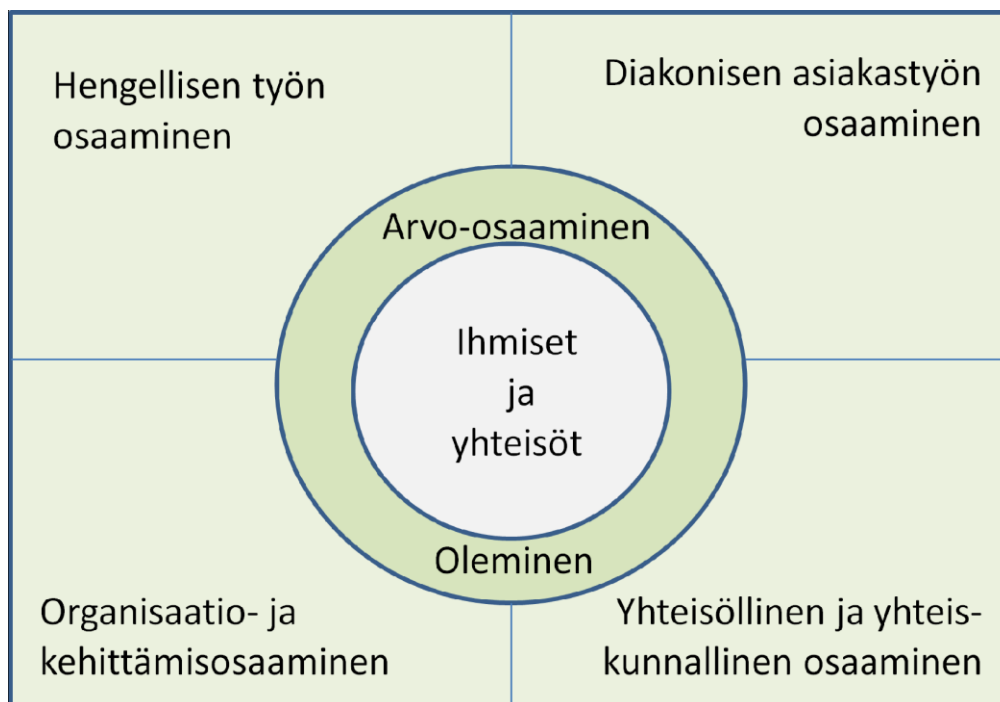
Lähimmäisenrakkaus voi toteutua kenen tahansa kristityn kautta elämäntapana. Kirkon työnä diakonia on erityinen auttamisen tapa. Se on viranomaisesti organisoitua ja valvottua palvelutyötä. Silti se on luonteeltaan vapaata ja persoonallista pohjautuen lähimmäisenrakkauteen ja kiitollisuuteen. Koska diakonia on kirkon ydintehtävä, eivät usko ja diakonia ole toisistaan erillisiä asioita. Laupiaan samarialaisen opetuksessa (Luuk. 10:25-37) Jeesus lausuu: ”Mene ja tee sinä samoin”. Tässä ohjeessa kiteytyy lähimmäisen rakastaminen hänen vioistaan ja puutteistaan huolimatta. Lisäksi opetuksessa samarialainen ei vain huolehdi kärsineen hoitamisesta vaan lupaa myös palata takaisin. Samoin diakonian tulee olla jatkuvaa, luotettavaa ja pyyteetöntä. (Sormunen 1952, 8-9; Latvus & Elenius 2007, 12-15; Ryökäs 2007, 66.)

Vaikeus määritellä diakoniaa yksityiskohtaisesti lienee sen kontekstuaalisuudessa – sen pysyvien arvojen toteuttamisessa kulloisenkin nykypäivän arkitodellisuudessa. Itse miellän tämän tutkimuksen kohderyhmän kannalta diakonian jokaisen ihmisen kokonaisvaltaisena auttamisena, jossa voidaan ottaa huomioon myös autettavan hengelliset tarpeet. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 12-13.)

3.2 Diakoniatyöntekijä

Järjestelmällinen diakonien ja diakonissojen koulutus on alkanut maassamme 1860-luvulla, jolloin ensimmäiset diakonissalaitokset perustettiin Suomeen. Diakoniatyö ja -koulutus liittyivät vahvasti sairaanhoitoon. Vuoden 1944 kirkkolaki määräsi, että jokaiseen seurakuntaan oli perustettava diakonian virka. Vähitellen seurakuntadiakonia vahvistui ja koulutus liitettiin myös sosiaalialan opintoihin. Nykyisin diakonit ja diakonissat kouluttaa Diakonia-ammattikorkeakoulu. Kaksoispätevyytenä diakonit suorittavat sosionomin (AMK) tutkinnon ja diakonissat sairaanhoitajan (AMK) tutkinnon. Diakonia-ammattikorkeakoulun pyrkimyksenä diakonien ja diakonissojen koulutuksessa on kehittää ja opettaa arjen tilanteet ja todellisuuden huomioivaa teologiaa. (Henttonen 2002, 364-381.)

Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen on kuvattu kirkkohallituksen asiakirjassa vuodelta 2010. Diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueet ovat hengellisen työn osaaminen, diakonisen asiakastyön osaaminen, organisaatio- ja kehittämisaosaaminen sekä yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen osaaminen. (Kirkkohallitus 2010a, 4-9.)

KUVA 1. Diakoniatyöntekijän ydinosaamisalueet (Kirkkohallitus 2010a, 9)

Nykypäivän diakoniatyö on hyvin moniulotteista ja tekijänsä näköistä. Diakoniatyöntekijä voidaan nähdä myös yhteistyöverkostojen luojana, neuvottelijana, välittäjänä ja yhteyden rakentajana erilaisten ihmisten ja yhteisöjen välillä. Auttamistyön kirkollisesta luonteesta johtuen diakonit voivat ottaa huomioon käytännön toimien lisäksi autettavan hengelliset tarpeet. Kirkon edustajina diakoniatyöntekijöitä pidetään luotettavina. Jo alkuseurakunnasta lähtien heitä on voitu lähettää mitä erilaisimpiin tehtäviin. (Collins 1990, 217-226; Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 12-13.) Oppilaitoksessa diakoniatyöntekijä voi toimia opiskelija-huollon osana tai tukena. Eija Hanhimäen tutkimuksen yhdessä osassa tarkasteltiin kouludiakonin työtä. Suurin osa kouludiakonin työstä liittyi opiskelijoiden hyvinvointiin, johon hän voi tuoda sosiaalialan näkökulmaa. Kouludiakoni kohtasi työssään turvallisen aikuisen puuttumista lapsen ja nuoren elämästä. Opettajille kouludiakonin tuki ja keskusteluapu sekä apu kriisityössä oli merkittävää.

Kouluille diakoniatyöntekijä oli ”kriittinen ystävä”; organisaation ulkopuolisena työntekijänä hän toi erityislaatuksen panoksen kasvatustyöhön. (Hanhimäki 2011, 110-118.) Hanhimäen tutkimustuloksista voidaan löytää monia yhtymäkohtia tämän tutkimuksen selvittämiin diakoniatyön mahdollisuuksiin oppilaitoksissa.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten eettisten ohjeiden lisäksi diakoniatyöntekijää velvoittavat Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet. Ne edellyttävät diakoniatyöntekijältä eettistä harkintaa ja ihmisten tukemista omaehtoiseen selviytymiseen. Luottamuksellisuus, totuudellisuus ja ihmisarvon kunnioittaminen toteutuvat diakoniatyöntekijän työssä. Erityisesti diakoniatyöntekijä puolustaa heikoimmassa asemassa olevaa ihmistä ja tämän oikeuksia. Toimintatapoihin kuuluvat myös kehittävä työote, kestävän kehityksen tukeminen ja monimuotoisuuden arvostaminen sekä yhteisöllisyyden edistäminen. (Diakoniatyöntekijöiden liitto 2001, 1-3.)

Verrattuna muihin toimijoihin oppilaitosympäristössä diakoniatyöntekijän erityisyytenä on työn hengellinen ulottuvuus; hän huomioi asiakkaan paitsi fyysisenä ja psyykkisenä myös sosiaalisena ja hengellisenä olentona. Spirituaalisesti sensitiivinen työote kunnioittaa ja ymmärtää asiakkaan hengellistä vakaumusta riippumatta sen uskonnollisesta tai maallisesta taustasta. Spirituaalisesti sensitiivisen työntekijän toiminta on yhdenvertaista ja oikeudenmukaista – työote tarjoaa erinomaisen keinon kuulla ja ymmärtää niitä asiakkaita, joita ei muuten huomata ja jotka eivät voi yhteiskunnassa vaikuttaa. (Jokela 2010, 209-221; Juntunen 2011b, 122-125.) Spirituaalisesti sensitiivinen kohtaaminen vaikuttaa myönteisesti asiakkaan valtautumiseen. Valtautuminen puolestaan tarkoittaa yksilöiden ja ryhmien voimavarojen löytämistä heistä itsestään. (Juntunen 2009, 139-153.) Valtautumisen käsite kuvaa sisäistä voimantunnetta, johon liittyy yksilön toimintakyvyn vahvistuminen, osallistuminen ja vastuullisuus omasta kehityksestä. Ennen kaikkea valtautuminen ilmenee elämänhallinnan ja itsetunnon parantumisena. Valtautunut ihminen on tavoitteellinen ja toiveikas. (Oulun yliopisto i.a.)

Kun viitataan tässä tutkimuksessa yleisesti diakoniaan käytän termiä diakonia ja sen tekijästä termiä diakoniatyöntekijä. Oppilaitosdiakonialla tarkoitan oppilai-

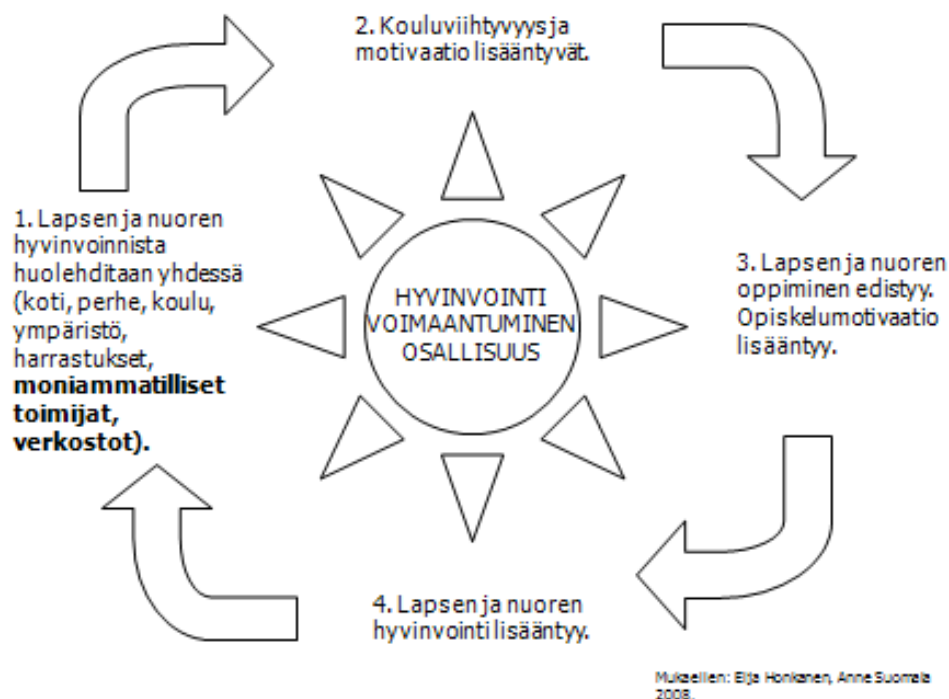
toksessa tehtävää diakoniatyötä, jonka tekijänä voi olla diakoniatyöntekijä tai oppilaitosdiakoni. Yhtenäisyyden vuoksi käytän oppilaitoksissa toimivista diakoniatyöntekijöistä nimitystä oppilaitosdiakoni riippumatta koulutustaustasta, joka oppilaitosdiakonin viroissa toimivilla voi vaihdella (diakoni, diakonissa tai kirkon nuorisotyönohjaaja).

3.3 Opiskelijahuolto

Opiskelijahuolto on oppilaitoksen arjessa työskentelevä moniammatillinen tiimi, jonka asiantuntijuus on apuna opiskelijoiden hyvinvoinnin ylläpidossa, opiskeluun liittyvissä kysymyksissä sekä kodin ja koulun yhteistyön tukemisessa. Toimiakseen hyvin opiskelijahuolto vaatii monenlaista ja monialaista yhteistyötä. Oppilaitoksissa käytetään opiskelijahuollon ammattilaisten ryhmistä erilaisia nimityksiä. Peruskoulussa työstä käytetään nimitystä oppilashuolto, ammatillisissa oppilaitoksissa puhutaan opiskelijahuollosta ja ammattikorkeakouluissa opiskeluhyvinvointityöstä. Yleisesti opiskelijahuollon lähtökohdat ovat humanissa ihmiskäsityksessä, jonka mukaan jokainen opiskelija on arvokas omana itsenään ja tasa-arvoinen muiden kanssa. Opiskelijoiden hyvinvointi koostuu monista eri osa-alueista. Opiskelijahuollon tavoitteena on sekä psyykkisesti, fyysisesti että sosioemotionaalisesti hyvinvoiva opiskelija, jota tuetaan ja autetaan kokonaisvaltaisesti opiskelijahuollon moniammatillisen tiimin voimin. Kaikissa oppilaitoksen arjen tilanteissa opiskelijan hyvinvointia voidaan tukea ja se on koko henkilöstön tehtävä. (Honkanen & Suomala 2008, 5-15.)

Opiskelijahuollossa jokaisella jäsenellä on oma erityisosaamisensa. Opettaja on luonnollisesti pedagoginen asiantuntija. Muut tuovat ryhmään asiantuntijuutta ohjauksesta, neuvonnasta, fyysisestä ja psyykkisestä terveydestä, hallinnollisista asioista, psykososiaalisesta tuesta tai erityispedagogiikasta. Toiminnan fokusksessa on aina opiskelija. (Honkanen & Suomala 2008, s 99-103.) Onnistuneella opiskelijahuollolla voidaan merkittävästi parantaa opiskelijan hyvinvointia, osallisuutta ja viihtymistä oppilaitoksessa. Yhteisöllinen tuki auttaa opiskelijan yli tilapäisistä kriisitilanteista. Opiskelijahuolto voi myös vaikuttaa asenteisiin ja vähentää opintojen viivästymistä tai keskeyttämistä. Opiskeluhyvinvoinnin raken-

tumista on kuvattu seuraavassa kuvassa, jossa diakoniatyöntekijä sijoittuu moniammatillisiin toimijoihin ja verkostoihin.

KUVA 2. Opiskeluhyvinvoinnin rakentuminen

Lainsäädännössä opiskelijahuoltoa tämän opinnäytetyön kohderyhmän osalta määrittää muun muassa laki ammatillisesta koulutuksesta (21.8.1998/630), jonka mukaan

opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. (37 a §).

Lainsäädäntö edellyttää kaikkien koulujen ja oppilaitosten huolehtivan opiskelijahuollon järjestämisestä. Opetushallituksen velvoittavana noudatettava määräys mainitsee opiskelijahuollon tavoitteeksi luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö. Lisäksi tulee edistää koko oppilaitosyhteisön hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Yhteisön toimintakyky olisi säilytettävä myös hyvinvointia uhkaavissa tilanteissa. (Opetushallitus 2004, liite 1.) Lisää perusteita opiskelijahuollolle löytyy Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (1326/2010), Laista sosiaalihuollon asiakkaan ase-

masta ja oikeuksista (22.9.2000/812) ja Yhdenvertaisuuslaista (20.1.2004/21). Ammattikorkeakoulujen toimintaa säätelee Ammattikorkeakoululaki (9.5.2003/351).

Opiskeluhyvinvointityössä toteutuu sosiaalipedagoginen ajattelu, jossa yhdistetään sosiaalinen ja kasvatuksellinen näkökulma. Sosiaalipedagogiikan tavoitteena on tukea ihmistä eri kehitysvaiheissa ja auttaa häntä tulemaan toimintakykyiseksi yhteiskunnan jäseneksi. Nuorten ja nuorten aikuisten kohdalla sosiaalipedagogiikka tarkoittaa heidän kokonaisvaltaista tukemistaan suhteen muodostamisessa yhteisöön ja toimintaympäristöihin. Sosiaalipedagogiikka on ennen kaikkea työorientaatio, joka pyrkii parantamaan yksilön elämänhallintaa, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. (Nivala 2011, 41-67; Rautiainen 2005, 13-22.)

Opiskelijahuollon moniammatillisissa verkostoissa syntyy sosiaalista pääomaa, jonka avulla sekä yksilöiden että yhteisöjen hyvinvointi ja toiminta tehostuu. Sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan ihmisen sosiaalisen ympäristön ja sosiaalisten suhteiden ulottuvuuksia, joilla on merkitystä yksilön mahdollisuuksiin voida hyvin ja saavuttaa tavoitteitaan. Sosiaalinen pääoma muodostuu erilaisista verkostoista, joissa vuorovaikutuksen perustana on luottamus. Sosiaalinen pääoma lisää yhteisöllisyyttä ja toisten huomioon ottamista. (Korhonen 2005, 203-208.)

Tässä tutkimuksessa käytän selvyyden ja yhtenäisyyden vuoksi kaikkien oppilaitosten hyvinvointityöstä lainsäädännössä käytettyä käsitettä opiskelijahuolto. Tutkimuksessa oppilaitokset rajataan vantaalaisiin ammattikorkeakouluihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin, joissa päätoimiset kirkon oppilaitostyöntekijät työskentelevät. Lukioissa tehtävästä kirkollisesta työstä vastaavat paikallisseurakunnat eikä siihen siksi ole Vantaallakaan resursoitu seurakunnan yhteistä toimintaa.

.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSELLISET LÄHESTYMISTAVAT

4.1 Tutkimustehtävä

Tämä opinnäytetyö on selvitys vantaalaisten ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen toiveista ja tarpeista Vantaan seurakuntien diakoniatyölle. Tutkimus kartoitti opiskelijahuoltohenkilöstön näkemyksiä siitä, minkälainen diakoniatyö olisi opiskelijoille ja henkilöstölle hyödyllisintä. Samalla etsittiin vastauksia muun muassa siihen, minkälaisin toimintamallein ja menetelmin diakoniatyötä olisi hyödyllisintä tehdä oppilaitoksissa, miten työn pitäisi kohdentua, missä diakoniatyöntekijän olisi hyödyllisintä kohdata asiakkaita sekä minkälaisia haasteita ja mahdollisuuksia kirkon ja oppilaitoksen yhteistyössä nähdään ja miten sitä voitaisiin kehittää. Tutkimuksessa selvitettiin myös, minkälaista osaamista diakoniatyöntekijä tarvitsee oppilaitostyössä.

Diakoniatyön mahdollisuuksia vantaalaisissa oppilaitoksissa ei ole aikaisemmin tutkittu. Selkeästi oppilaitoksiin suuntautuvasta diakoniatyöstä ei myöskään löydy mainintoja diakoniaa käsittelevästä kirjallisuudesta. Nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointiin tähtäävän diakoniatyön kehittäminen on jäänyt kirkossa vähälle huomiolle. Viime vuosina sen kehittämistarve on lisääntynyt samalla, kun opiskelijamäärät ovat kahdessakymmenessä vuodessa Vantaalla lähes kolminkertaistuneet. (Karjalainen, henkilökohtainen tiedonanto 27.9.2011). Tilanne antaa hyvän syyn tutkia diakoniatyön mahdollisuuksia vantaalaisissa oppilaitoksissa ja tuottaa tietoa sen kehittämiseksi. Vaikka tämä tutkimus suuntautuu voimakkaasti oppilaitosdiakonian kehittämiseen, tuloksia voidaan hyödyntää myös oppilaitoksissa hyvinvointityön ja kirkon kanssa tehtävän yhteistyön suunnittelussa.

4.2 Tutkimusaineistot, -ympäristöt ja -menetelmät

Tässä tutkimuksessa on käytetty kahta eri aineistoa. Tutkimuksen tausta-aineistoksi tarkoitettu osa, josta käytän tässä raportissa nimeä pohjakysely (Liite 1), lähetettiin sähköpostiviestinä. Se sisälsi avoimia kysymyksiä oppilaitos-

diakonien työstä ja vastaajina olivat Suomessa virkoihinsa nimitetyt kolme (3) oppilaitosdiakonia. He toimivat Oulussa, Porissa ja Tampereella. Kaikilta saatiin vastaukset. Kyselyllä kartoitettiin oppilaitosdiakonien tehtäviä, yhteistyökumppaneita ja työn painotuksia. Pohjakyselyn alkuperäinen tarkoitus oli saada ideoita tutkimukseen ja oppilaitoskyselyn rakentamiseen. Tuloksena oli paljon arvokasta tietoa oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön kehittämiseen Vantaalla. Pohjakyselyn toteutin yhdessä Kirkkohallituksen ammattikasvatuksen työalasihteerin Elina Juntusen kanssa. Tietoja analysoin sisällönanalyysinä teemoittamalla ensin vastauksia ja kokoamalla sitten niiden osia saman aihepiirin alle.

Tutkimuksen toinen ja varsinainen osa, josta käytän tässä raportissa nimeä oppilaitoskysely (Liite 2), tehtiin sähköisellä Webropol-kyselyjärjestelmällä. Kysely lähti yhteensä 51 opiskelijahuollon työntekijälle Laurea Ammattikorkeakoulun Tikkurilan yksikössä, Mercuria Kauppiaitten kauppaoppilaitoksessa, Metropolia Ammattikorkeakoulun Vantaan yksiköissä sekä Vantaan ammattiopisto Variassa. Tutkimuksen kohteena olevissa oppilaitoksissa käytetään opiskelijahuollosta erilaisia nimityksiä; hyvinvointiryhmä, opiskelijahuoltoryhmä, opiskeluhuvinvointiryhmä tai opiskelijahuvinvointiryhmä. Oppilaitoskyselyn vastaajat olivat ammattinimikkeiltään seuraavia:

- erityisasiantuntija
- erityisopettaja
- kehittämisspäälikkö, koordinaattori
- kuraattori, opiskelijakuraattori, aluekoulukuraattori
- lehtori
- opinto-ohjaaja
- opiskelijajäsen
- psykologi, koulupsykologi, opintopsykologi
- terveydenhoitaja, psykiatrinen sairaanhoitaja
- yksikön johtaja, koulutusjohtaja, opetuslajohtaja.

Vastaajat olivat siis niitä, jotka jokapäiväisessä työssään voivat arvioida kirkon oppilaitostyön tarpeellisuutta. Osa opiskelijahuoltoryhmien jäsenistä työskentelee useammassa oppilaitoksen yksikössä. Kaikki oppilaitokset myönsivät tutkimukselle tutkimusluvan. Alueellisesti tämä tarkoitti diakoniatyön mahdollisuuksien tutkimista Vantaan seitsemän seurakunnan eli käytännössä Vantaan kaupungin alueella. Vastausprosentti oli 62. Viisi vastaajaa oli käynyt tutustumassa

kyselyyn, mutta ei lähettänyt omaa vastaustaan. Vastaajilta kerättiin tietoa opiskelijahuollon toiveista ja tarpeista diakoniatyölle. Osa kysymyksistä oli laadittu siten, että niiden analyysissä voitiin tarkastella ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen eroja. Yhteistyökumppanina tämän kyselyn laatimisessa oli oppilaitospastori Jukka-Mikko Karjalainen. Avointen vastausten tietoja analysoin sisällönanalyysinä. Kvantitatiivisten kysymysten vastauksia analysoin tilastomenetelmällä.

Tutkimus on monimenetelmällinen. Kahden eri menetelmän käyttö tekee siitä metodologisen triangulaation, eri aineistojen käyttö aineistotriangulaation. Tutkimuksen kvantitatiivinen osa sisältää tilastollisesti analysoitavia valintakysymyksiä. Kvalitatiivisessa osuudessa vastaajat voivat itse kirjoittaa vastauksensa avoimiin kysymyksiin. (Launonen 29.9.2010.) Tilastollisesti analysoitavissa vastauksissa tulokset syntyivät määrällisistä vertailuista, hajonnasta ja vastausten keskiarvoista. Monivalintakysymysten vastauksista oli esimerkiksi mahdollista laskea mahdollisten diakoniatyöntekijän tehtävien hyödyllisyysarvioiden keskiarvot ja järjestää tehtävät sitten hyödyllisyytensä mukaan paremmuusjärjestykseen. Avointen kysymysten analyysissä keräsin ja analysoin kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisesti aineistoja osittain yhtä aikaa, limittäin. Sisällönanalyysiä varten aloitin aineiston luokittelun ja teemoittelun jo pohjakyselyn vastauksista. Aloitin keräämällä samaan teemaan liittyviä vastauksia yhteen. Uusien teemojen löytyessä palasin myös jo aiemmin käsiteltyyn aineistoon. Hain ilmiöille ja merkityksille taajuutta (esiintymistiheys), poikkeuksia ja ristiriitoja. Pyrin löytämään yleistettäviä merkityksiä ja yhteenkuuluvia havaintoja. (Metsämuuronen 2008, 47-51.) Taustalla pidin mielessä viitekehyksen ja toimintaympäristön. Tietoisesti yritin sulkea pois omat hypoteesini sekä kirkon oppilaitostyöntekijöiden oletukset tuloksista. Ajoittain pidin eri kyselyjen vertailua mahdottomana, mutta samojen teemojen toistuesssa jatkuvasti sekä pohjakyselyn että oppilaitoskyselyn vastauksissa päädyin käyttämään kummankin kyselyn aineistoa tässä raportissa.

4.3 Tutkimusprosessi ja tutkimuksen luotettavuus

Tutkimus käynnistyi nopeasti ensimmäisten yhteydenottojen jälkeen lokakuussa 2010, jolloin kävin ensimmäisissä tapaamisissa Vantaan seurakunnissa ja kirkkohallituksessa. Joulukuussa 2010 suunnittelimme kirkkohallituksen ammattikasvatuksen työalasihteerin kanssa pohjakyselyn, joka lähti vastaajille 20.12.2010. Vastausajan jälkeen aloitin tammikuun 2011 alussa tulosten analysoinnin ja niiden perusteella myöhemmin oppilaitoskyselyn lomakkeen rakentamisen. Kun tutkimusluvut oli myönnetty, lähetin oppilaitoskyselyn vastaajille 3.5.2011 ja vastausaika päättyi 10.6.2011. Sen jälkeen aloitin vastausten teemoittamisen, yhdistämisen ja analysoinnin sekä raportin kirjoittamisen.

Tutkimus noudattaa hyviä tieteellisiä menettelytapoja muun muassa siten, että yksittäisiä vastaajia ei voi raportoinnissa tunnistaa, kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista, ja vastaaja saattoi vastata vain haluamiinsa kysymyksiin. Lisäksi olen ollut aineiston keräämisessä ja käsittelyssä rehellinen, huolellinen ja tarkka. Tulokset julkistetaan avoimesti, ja kyselyn vastaajille olen kertonut kyselyn tarkoituksesta ja tulosten käyttämisestä. Saadut aineistot arkistoin huolellisesti. (Kuula 2006, 34-36.)

Tässä tutkimuksessa haasteena oli sulkea omat ja yhteistyökumppaneiden ennakko-oletukset ja näkemykset diakoniatyön mahdollisuuksista ulkopuolelle tutkimuksen suunnittelussa ja vastausten analysoinnissa. Tutkimus on tehty sellaisessa laajuudessa, että tulokset ovat luotettavia ja yleistettävissä. Vastauksia on saatu useasta eri oppilaitoksesta ja usealta eri ammattiryhmältä. Pohjakyselyn ja oppilaitoskyselyn tuloksia ei voida verrata suoraan keskenään, koska kyselyjen vastaajat eivät tule samasta toimintaympäristöstä. Pohjakyselyn vastaukset kertovat diakoniatyöntekijöiden oppilaitoksissa tekemän työn todellisuudesta ja menetelmistä ja siksi ne ovat arvokkaita vantaalaisissa oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön kehittämiseksi. Tässä raportissa oppilaitosdiakonien näkemykset täydentävät vantaalaisten opiskelijahuollon ammattilaisten vastauksia.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa esitellään oppilaitoskyselyn (Liite 2) tuloksia. Analyysi esitetään samassa rakenteellisessa järjestyksessä kuin kysymykset oli esitetty oppilaitoskyselyssä. Oma lukunsa on varattu oppilaitosdiakonien vastauksille niiltä osin kuin ne liittyivät oppilaitoskyselyn teemoihin.

5.1 Diakoniatyöntekijän tehtävät oppilaitoksessa

Vastaajille esitettiin joukko (32 kpl) diakoniatyöntekijän mahdollisia tehtäviä oppilaitoksessa ja pyydettiin arvioimaan näiden hyödyllisyyttä asteikolla 1–5. Taulukkoon valitut tehtävät oli koottu oppilaitosdiakonien pohjakyselyn analyysistä ja Vantaan seurakuntien oppilaitostyöntekijöiden työtehtävistä. Vastaajien arvioiman hyödyllisyyden perusteella voidaan arvioida, miten työtä tulisi painottaa ja mitkä diakoniatyöntekijän tehtävät olisivat oppilaitoksen kannalta tärkeimpiä.

Kaikkien vastausten keskiarvot vaihtelivat välillä 3,16–4,52. Melko hyödyllisen rajan (keskiarvo 4 tai yli) ylitti 15 tehtävää. Mitään tehtävää ei arvioitu täysin hyödyttömäksi. Tehtävien hyödyllisyysarviot kertovat oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön lähes rajattomista mahdollisuuksista. Arvioiden perusteella tehtävissä tarvitaan hyvin laaja-alaista osaamista. Tehtävät on listattu vastaajien arvioimassa hyödyllisyysjärjestyksessä taulukossa yksi seuraavalla sivulla.

TAULUKKO 1. Tehtävien hyödyllisyys – kaikki vastaajat

Hyödyllisyysjärjestys KAIKKI	ast. 1-5	
tehtävä	hyödyllisyys	järjestys
sielunhoito ja yleiset elämänsolmut	4,52	1
opiskelijan elämänhallinnan tukeminen	4,45	2
kriisityö	4,45	3
ryhmäyttäminen	4,35	4
vertaisryhmien ohjaaminen (suru, masennus, esiintymispelko, syömishäiriöt yms.)	4,32	5
opiskelijan itsenäisyyden tukeminen	4,29	6
uskonnolliset kysymykset, hengellinen tuki	4,16	7
henkilöstön kriisikoulutukset	4,16	8
opiskelijan osallisuuden lisääminen	4,13	9
hyvinvointipäivät, virkistyspäivät, retiitit yms.	4,1	10
läsnäoleminen (esim. ns. kuppilavastaaotot)	4,07	11
vastaanotto määrättyä aikana	4,06	12
yksilötapaaminen, päivystys	4,03	13
apu käytännön asioissa (sosiaalityön kaltaiset tehtävät)	4	14
tutoreiden kouluttaminen	4	15
ohjaava keskustelu	3,97	16
neuvonta taloudellisissa asioissa	3,9	17
mielenterveyskysymykset, jaksamisen tukeminen	3,9	18
ohjaavat yksilökeskustelut vastaanottoaikojen ulkopuolella	3,9	19
parisuhdeneuvonta	3,87	20
neuvonta asuntoasioissa	3,71	21
ohjaavat ryhmäkeskustelut	3,71	22
tyky-toiminta	3,71	23
seksuaaliterveysneuvonta	3,68	24
aloittavien opiskelijoiden tukitunnit	3,58	25
jäsenyys opiskelijahuolto-/hyvinvointiryhmässä	3,52	26
oppilaitoksen tapahtumat ja juhlat	3,48	27
uskonnollisten perinteiden esillä pitäminen (esim. jouluseimi)	3,42	28
aloittavien opiskelijoiden infot	3,39	29
kirkon työalaan liittyvät oppitunnit, luennot	3,39	30
työnohjaus	3,23	31
luokka-, työsali- ja laboratoriovierailut	3,16	32

Vertailtaessa ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen vastaajien vastauksia kävi ilmi, että vastaajien arvio tehtävien hyödyllisyydestä (ka 4 tai yli) oli osin eriävä. Näitä eroja on verrattu taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Tehtävien hyödyllisyys eri oppilaitoksissa

Hyödyllisyys AMM.OL	ast. 1-5		Hyödyllisyys AMK	ast. 1-5	
tehtävä	hyödyllisyys	järjestys	tehtävä	hyödyllisyys	järjestys
ryhmäyttäminen	4,48	1	sielunhoito ja yleiset elämänsolmut	4,62	1
kriisityö	4,48	2	opiskelijan elämänhallinnan tukeminen	4,5	2
sielunhoito ja yleiset elämänsolmut	4,48	3	uskonnolliset kysymykset, hengellinen tuki	4,5	3
opiskelijan elämänhallinnan tukeminen	4,43	4	kriisityö	4,38	4
vertaisryhmien ohjaaminen (suru, masennus, esiintymispelko, syömishäiriöt yms.)	4,35	5	yksilötapaaminen, päivyty	4,38	5
opiskelijan itsenäisyyden tukeminen	4,3	6	vastaanotto määrättynä aikana	4,38	6
läsnäoleminen (esim. ns. kuppilavastaanotot)	4,23	7	opiskelijan itsenäisyyden tukeminen	4,25	7
tutoreiden kouluttaminen	4,22	8	vertaisryhmien ohjaaminen (suru, masennus, esiintymispelko, syömishäiriöt yms.)	4,25	8
henkilöstön kriisikoulutukset	4,17	9	jäsenyys opiskelijahuolto-/hyvinvointiryhmässä	4,14	9
opiskelijan osallisuuden lisääminen	4,13	10	apu käytännön asioissa (sosiaalityön kaltaiset tehtävät)	4,12	10
hyvinvointipäivät, virkistyspäivät, rettiitit yms.	4,13	11	neuvonta asuntoasioissa	4,12	11
uskonnolliset kysymykset, hengellinen tuki	4,04	12	opiskelijan osallisuuden lisääminen	4,12	12
			henkilöstön kriisikoulutukset	4,12	13
			ryhmäyttäminen	4	14
			ohjaava keskustelu	4	15
			ohjaavat yksilökeskustelut vastaanottoaikojen ulkopuolella	4	16
			parisuhdeneuvonta	4	17
			hyvinvointipäivät, virkistyspäivät, rettiitit yms.	4	18

Ammatillisissa oppilaitoksissa kaikkien tehtävien hyödyllisyysarvioiden alin keskiarvo oli 3,22, joten kaikki tehtävät arvioitiin jollain tavalla hyödyllisiksi. Ammatikorkeakouluissa alle kolmen keskiarvolle tehtävistä sijoituivat uskonnollisten perinteiden esillä pitäminen (2,75), oppilaitoksen tapahtumat ja juhlat (2,62), kirkon työalaan liittyvät oppitunnit ja luennot (2,62) ja luokka-, työsali- ja laboratoriovierailut (2,38). Näitä tehtäviä pidettiin vähemmän hyödyllisinä.

Kirkon oppilaitostyöntekijät ovat havainneet eroja eri oppilaitosten tarpeissa, mutta niitä ei ole aikaisemmin todennettu. Erojen syitä ei tässä tutkimuksessa selvitetty. Eroihin voivat vaikuttaa oppilaitoksessa jo oleva osaaminen, opiskelijoiden ikä ja pohjakoulutus sekä oppilaitoksen kokemukset kirkon työstä. Nämä erot on ehdottomasti otettava huomioon, kun suunnitellaan ja toteutetaan diakoniatyötä oppilaitoksessa.

Vastaajilta kysyttiin lisäksi, mitä muuta diakoniatyöntekijä voisi tehdä oppilaitoksessa. Taulukossa yksi mainittujen tehtävien lisäksi vastaajat toivoivat heikkojen signaalien tunnistamista, lisäresurssin antamista opiskelijahuollolle, yhteistyön tekemistä vanhempien kanssa ja moniammatillisten ryhmien ohjaamista. Kun vastaajilta kysyttiin, miten he toivoisivat diakoniatyöntekijän tukevan heidän omaa työtään oppilaitoksessa, he mainitsivat jälleen taulukossa yksi listattuja tehtäviä. Lisäksi odotettiin diakonian näkökulman tuomista moniammatilliseen hyvinvointityöhön. Oppilaitosten työntekijöiden oman työn tueksi toivottuja tehtäviä olivat keskustelutuki, työparina ja konsultaatioapuna toimiminen sekä aikuisena oleminen opiskelijoita varten.

Tällä hetkellä käytössämme ei ole tahoja, jonka luokse voisi ohjata opiskelijan jo ennen varsinaisten ongelmien syntymistä.

Mukava, että oppilaitoksessamme olisi mahdollisimman paljon aikuisia ”tarttumapintoja” nuorille.

Jotkut vastaajista olisivat kaivanneet lisätietoa diakoniasta voidakseen vastata perusteellisemmin kysymyksiin.

5.2 Hyvinvoinnin haasteet

Oppilaitoskyselyssä kysyttiin, minkälaisia hyvinvointiin liittyviä haasteita opiskelijoilla ja henkilökunnalla oli ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana. Ammatillisissa oppilaitoksissa eniten mainittuja hyvinvointiin liittyviä haasteita olivat opiskelu- tai työmotivaation puute, ryhmäytymiseen liittyvät ongelmat ja kiusaaminen. Ammattikorkeakouluissa hyvinvoinnin haasteiksi oli useimmin mainittu stressi, masentuminen ja huono ilmapiiri. Molemmissa ryhmissä jaksaminen oli selvästi suurin hyvinvoinnin haaste ja sen arvioitiin vaikuttavan merkittävästi opiskeluun ja työntekoon. Seuraavaksi eniten hyvinvoinnin haasteita sekä opiskelijoilla että henkilökunnalla oli työ- tai opiskelumotivaatiossa.

Opiskelijoiden kokonaisvaltainen elämänhallinta on heikkoa, pitkäjännitteisyys ja tavoitteiden eteen työskentely on selvästi heikentynyt. Haasteena on opastaa ja kasvattaa näitä taitoja, jotka ovat itsenäisen elämän perustaitoja, eikä koulun substanssitaitoja.

Jotkut vastaajat olivat huolissaan opiskelijoiden perhepulmista kuten vanhempien päihteiden käytöstä ja mielenterveysongelmista. Oppimisvaikeuksien ja opiskelijoiden toimeentuloon liittyvien kysymysten arvioitiin tulleen entistä haastavammiksi. Henkilökunnan työhyvinvoinnissa ja johtamisessa koettiin puutteita.

5.3 Miksi diakoniatyötä oppilaitoksessa? Työn mahdollisuuksia ja haasteita

Tutkimuksessa kysyttiin, minkälaisia mahdollisuuksia ja haasteita vastaajat näkevät seurakunnan ja oppilaitoksen yhteistyössä ja miksi seurakunnan työntekijän kannattaisi mennä oppilaitokseen. Vastaajat pitivät oppilaitoksen ja kirkon yhteistyötä tärkeänä. Eniten kiitettiin lisäresurssin tarjoamista opiskelijan hyvinvoinnin tukemiseen ja kuraattorin avuksi. Yksittäisinä tehtävinä vastaajat mainitsivat edellä taulukossa yksi mainittuja työtehtäviä ja kokivat diakoniatyön mahdollisuuksina osallistumisen näiden tehtävien kehittämiseen ja toteuttamiseen. Oppilaitoksen resurssit eivät aina riitä huolehtimaan opiskelijoiden asioista. Henkilöstöä tai tilanteessa tarvittavaa osaamista voi olla liian vähän ja joskus opiskelija joudutaan ohjaamaan esimerkiksi sosiaalitoimistoon. Ongelmien mutkistuessa ja avun viivästyessä opiskelumotivaatio entisestään kärsii. Hyvänä

asiana koettiin se, että opiskelijoilla on ympärillään mahdollisimman paljon turvallisia aikuisia.

Arvioitaessa diakoniatyön mahdollisuuksia ja haasteita useat vastaajat pitivät kirkon oppilaitostyötä myös kirkon tulevaisuuden kannalta tarpeellisena.

Seurakunta tarvitsee yhteyttä nuoriin jo ihan pitääkseen yhteyttä jäseniinsä, ja oppilaitoksessa tarvitaan seurakunnan osaamista ja kristillisen arvomaailman luontevaa läsnäoloa.

Seurakunnan edustajien jalkauttaminen oppilaitostyöhön on tärkeää ei vain sen oppilaitokselle tuoman lisäresurssin vuoksi, vaan seurakunnan oman tulevaisuuden kannalta on elintärkeää löytää uusia kohtaamispintoja ihmisten kanssa.

Kirkon oppilaitoksissa tekemän työn haasteina vastaajat kokivat monikulttuurisuuden ja uskonottomuuden. Opiskelijat tulevat monista eri kulttuureista ja edustavat monia eri uskontokuntia. Vastaajat arvioivat uskonottomuuden lisääntyneen ja osa opiskelijoista kyseenalaistaa voimakkaasti kaiken kirkkoon ja uskontoihin liittyvän. Lisäksi haasteena koettiin kirkon työntekijän ulkopuolisuus ja resurssin vähyys.

Tietty haaste meille on se, etteivät nämä muut toimijat kuulu organisaatioon vaan säätävät täysin itsenäisesti toimintatapansa ja heillä on omat tavoitteensa työilleen.

Osa opiskelijoista ja henkilökunnan jäsenistä vieroksuu kirkon työntekijän läsnäoloa oppilaitoksessa. Vastaajat arvelivat, että, jos ei itse kuulu seurakuntaan tai usko Jumalaan, voi olla vaikea lähestyä diakoniatyöntekijää. Haasteena mainittiin myös tässä kohtaa diakonian huono tunnettuus, mutta todettiin, että jokainen voi kuitenkin oman vakaumuksensa ja valintansa mukaan päättää osallistuuko kirkon järjestämiin tilaisuuksiin.

5.4 Diakoniatyöntekijän osaaminen

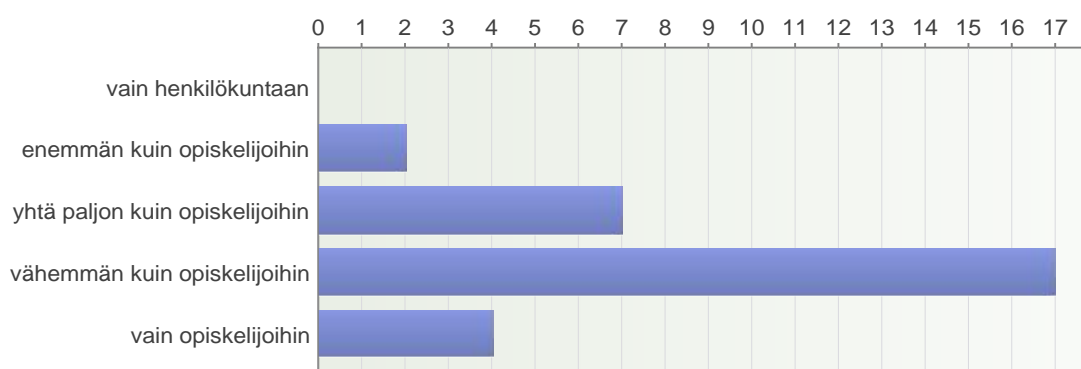
Oppilaitosten vastaajilta kysyttiin, minkälainen diakoniatyöntekijän osaaminen olisi oppilaitokselle hyödyllisintä. Moni vastaaja oli maininnut osaamisena edellä

taulukossa yksi listattuja työtehtäviä. Suuressa osassa vastauksia mainittiin niin sanottu moniosaaminen ja ryhmäyttämisen taidot hyödyllisimmiksi. Lisäksi toivottiin, että oppilaitoksessa työskentelevä diakoniatyöntekijä olisi henkilö, jota opiskelijoiden olisi helppo lähestyä. Hänen toivottiin osaavan toimia ryhmässä, hallitsevan kriisityötä ja kykenevän keskustelemaan kaikenlaisten nuorten kanssa. Diakoniatyöntekijä voisi olla opiskelijoiden apuna sosiaalisissa ja taloudellisissa ongelmissa, elämänhallinnallisten taitojen kehittämisessä sekä ohjaamassa opiskelijoita muun avun piiriin. Persoonaltaan diakoniatyöntekijän toivottiin olevan oma-aloitteinen, kuunteleva ja hyvä esikuva nuorille. Erityisesti korostui luotettavan ja aidon aikuisen tarve nuorten elämässä.

5.5 Diakoniatyöntekijän työn kohdentuminen oppilaitoksessa

Kysymyksessä työn kohdentumisesta opiskelijoihin ja/tai henkilökuntaan vastaajat toivoivat työn suuntautuvan enemmän opiskelijoihin kuin henkilökuntaan. Osa vastaajista toivoi työn suuntautuvan yhtä paljon opiskelijoihin ja henkilökuntaan.

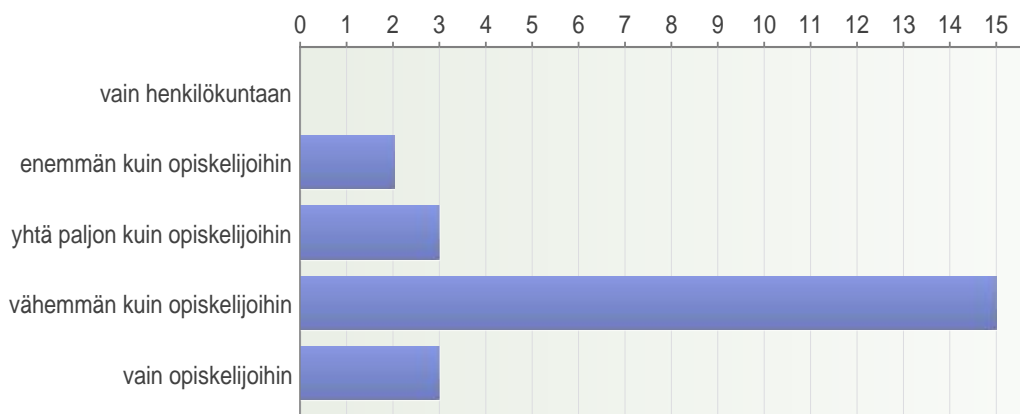
TAULUKKO 3. Miten paljon haluaisit diakoniatyöntekijän työn suuntautuvan henkilökuntaan? – kaikki vastaajat

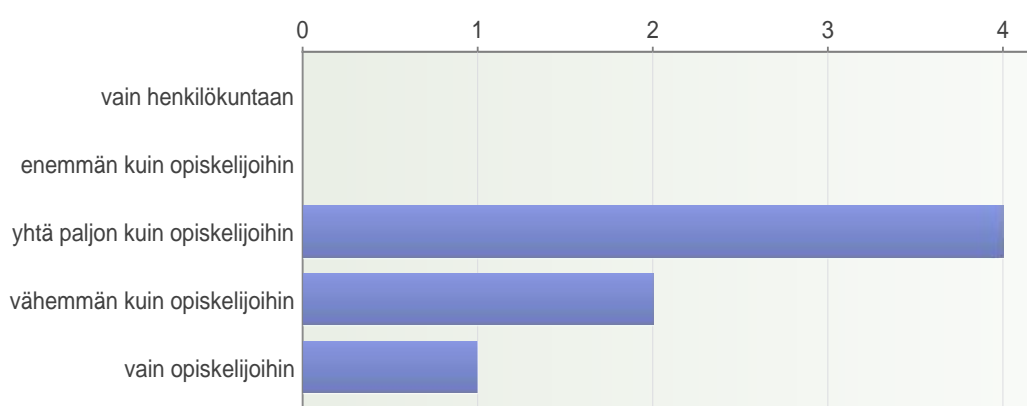
Kun oppilaitoskyselyn vastauksia vertailtiin ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen välillä, ilmeni, että toivomukset työn kohdentumisesta olivat osin erilaisia. Ammatillisissa oppilaitoksissa työn toivottiin suuntautuvan enem-

män opiskelijoihin kuin henkilökuntaan (Taulukko 4). Ammattikorkeakoulujen vastaajista suurin osa toivoi työn suuntautuvan yhtä paljon henkilökuntaan kuin opiskelijoihin (Taulukko 5).

TAULUKKO 4. Miten paljon haluaisit diakoniatyöntekijän työn suuntautuvan henkilökuntaan? – Ammatilliset oppilaitokset

TAULUKKO 5. Miten paljon haluaisit diakoniatyöntekijän työn suuntautuvan henkilökuntaan? – Ammattikorkeakoulut

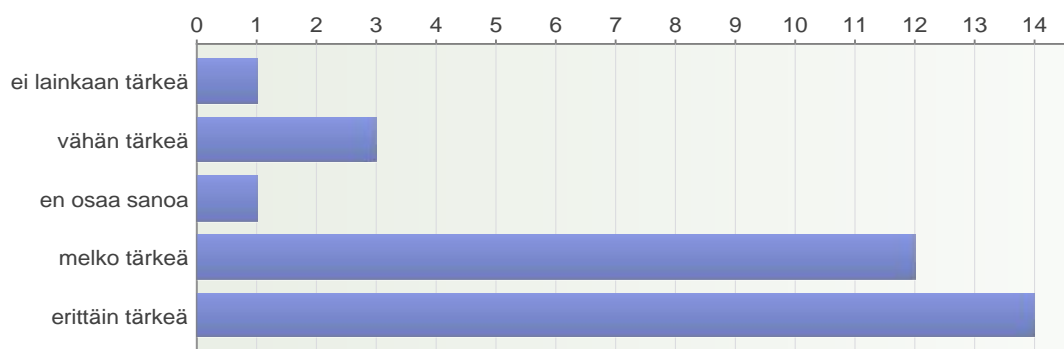
Tutkimuksen vastauksista ei löytynyt yksiselitteistä syytä eri oppilaitosten erilaisille toiveille ja se olisi vaatinut tarkempaa selvittämistä. Samoin kuin muissa vastauksissa eroihin voivat vaikuttaa oppilaitosten henkilöstön käsitykset kirkon

oppilaitostyöstä ja henkilökunnan oma osaaminen niissä tehtävissä, joita diakoniatyöntekijä voisi ottaa oppilaitoksessa tehtäväkseen.

5.6 Seurakunnan työntekijän pysyvyys

Oppilaitoksille näyttäisi olevan tärkeää, että paikalla on aina sama seurakunnan työntekijä.

TAULUKKO 6. Miten tärkeänä pidät sitä, että paikalla on aina sama seurakunnan työntekijä?

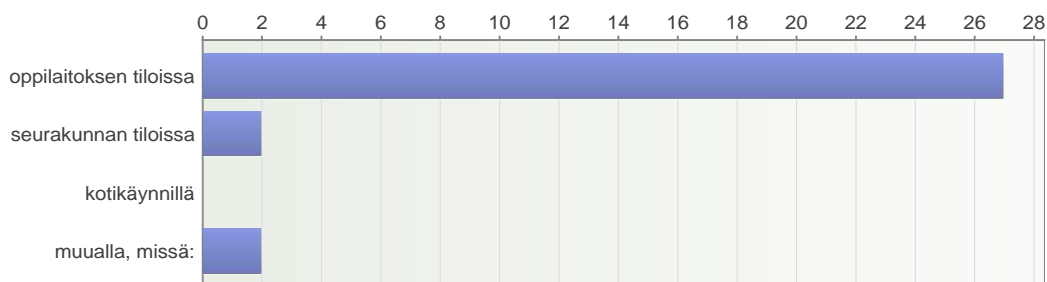

Vain neljä vastaajaa piti saman työntekijän läsnäoloa vähän tai ei lainkaan tärkeänä. Melko tärkeänä tai erittäin tärkeänä työntekijän pysyvyyttä piti 26 vastaajaa. Avoimissa vastauksissa mainittiin, että opiskelijan on helpompi hakea apua tutulta työntekijältä. Yhteistyöhön pidemmäksi ajaksi sitoutunut diakoniatyöntekijä voi myös edistää oppilaitoksen ja kirkon yhteistyötä tehokkaammin kuin vaihtuva yhteistyökumppani.

5.7 Kohtaamispaikka

Kysyttäessä opiskelijahuollon jäseniltä, missä diakoniatyöntekijän olisi parasta kohdata opiskelijat ja henkilökunta, vastaus oli lähes yksimielinen. Vastaajat pitivät parhaana kohtaamispaikkana oppilaitoksen tiloja.

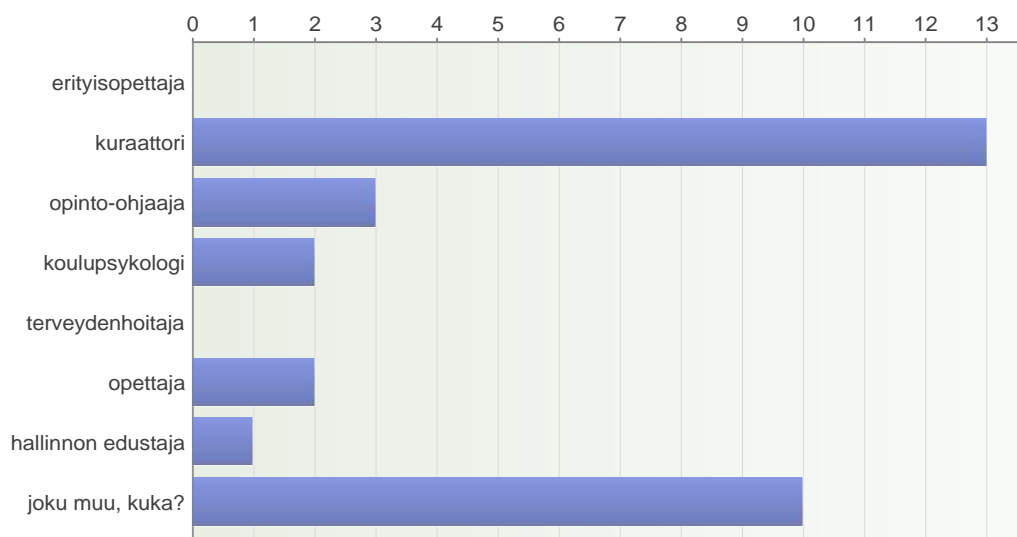
TAULUKKO 7. Missä diakoniatyöntekijän olisi parasta kohdata opiskelijat ja henkilökunta?

5.8 Yhteyshenkilö

Oppilaitoksen kannalta parhaana diakoniatyön yhteyshenkilönä pidettiin kuraattoria. Valmiina annetuista vastausvaihtoehdoista seuraavaksi parhaina pidettiin opinto-ohjaajaa, koulupsykologia ja opettajaa.

TAULUKKO 8. Kuka oppilaitoksen kannalta olisi diakoniatyöntekijän paras yhteyshenkilö?

Avoimissa vastauksissa, parhaaksi yhteyshenkilöksi arvioitiin koulutus- tai opetusalojohtaja tai niissä pidettiin parhaana tiimityötä. Parhaan yhteistyökumppanin nimeämiseen vaikuttivat ilmeisimmin oppilaitoksen organisaatio ja opiskelijahuollon rakenne.

5.9 Muita ajatuksia kirkon oppilaitostyöstä

Kyselyn lopuksi vastaajille oli annettu mahdollisuus kirjoittaa kyselyn herättämistä ajatuksista tutkijalle. Vastaajat toivoivat lisätietoja diakoniatyöntekijän koulutuksesta ja kirkon työntekijöiden työnjaosta. Lisäksi toivottiin yhteistyön kehittämistä ja uudenlaisia toimintamalleja. Vastauksissa kerrottiin nuorten tarvitsevan aikuisia ympärilleen, ja huomautettiin kirkon mahdollisuudesta kohdata nuoria heidän päivittäisessä ympäristössään.

6 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ TUTKIMUSTULOKSISTA

Kyselyihin tulleiden vastausten perusteella Vantaan seurakuntien oppilaitoksiin suuntautuvalla diakoniatyöllä ja sen kehittämisellä olisi paljon mahdollisuuksia. Mitään vastaajille esitettyä diakoniatyöntekijän mahdollista tehtävää ei arvioitu hyödyttömäksi. Tärkeimpinä pidetyt tehtävät kuuluvat diakoniatyöntekijöiden ydinosamisalueisiin. Muun muassa sielunhoito, elämänhallinnan tukeminen, kriisityö ja asiakkaan osallisuuden lisääminen ovat hyviä esimerkkejä selkeistä diakoniatyön tehtävistä.

Kaikki hyödyllisiksi arvioidut tehtävät olivat sellaisia, joita oppilaitoksissa työskentelevät Vantaan seurakuntien työntekijät jo säännöllisesti hoitavat. Näitä tehtäviä toivottiin jatkettavan. Vastaajat pitivät tärkeänä saada kirkon työntekijöiltä tukea omalle työlleen esimerkiksi työparina ja työnohjauksen kaltaisissa keskusteluissa. Toiminta, tehtävät ja työn kohdentuminen on vastaajien mielestä tarpeen suunnitella oppilaitosten tarpeita vastaavaksi. Työn suunnittelussa on otettava huomioon ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen erilaiset tarpeet.

Oppilaitoksissa on ollut monenlaisia hyvinvoinnin haasteita. Diakoniatyöntekijän mahdollisuus toimia sekä opiskelijoiden että henkilöstön sosiaalisena tukena koetaan merkittäväksi. Vastauksissa korostui turvallisen aikuisen läsnäolon tarve ja opiskelijoiden henkilökohtainen kohtaaminen. Oppilaitokset toivoivat voivansa entistä enemmän hyödyntää diakoniatyöntekijöiden monialaista osaamista ja käyttää heitä lisäresurssina opiskelijahuollossa ja opetuksessa.

Vastaajat pitivät Vantaan seurakuntien ja oppilaitosten yhteistyötä merkittävänä. Useat vastaajat pitivät lisäksi kirkon tulevaisuuden kannalta tärkeänä tehdä työtä sellaisen ikäluokan kanssa, jotka eivät toimi aktiivisesti seurakunnissa ja joiden eroaminen kirkosta Vantaallakin on lisääntynyt. Oppilaitoksissa koettiin, että nuoria aikuisia on luontevinta kohdata oppilaitoksen arjessa ja diakoniatyöntekijä voi tarjota sellaista apua ja tukea, mihin opettajilla tai muulla henkilöstöllä ei ole aikaa tai osaamista.

Haasteina diakoniatyöntekijän työlle vastaajat pitivät monikulttuurisuutta, uskonnottomuutta, diakoniatyöntekijän ulkopuolisuutta ja diakoniatyön huonoa tunnettuutta. Oppilaitoksissa tehtävän työn arveltiin osaltaan lisäävän tunnettuutta ja antavan uusia keinoja viestiä hyvän tekemisestä. Diakoniatyöntekijän koettiin edustavan luotettavaa organisaatiota, jonka perusarvot pysyvät maailman muuttuessa.

Vastaajat arvioivat tärkeäksi osaavien ja persoonaltaan sopivien henkilöiden rekrytoimista kirkon oppilaitostyöhön. Työntekijältä vaaditaan hyviä vuorovaikutustaitoja ja kykyä verkostoitua. Monipuolisesta kokemuksesta, osaamisesta ja muutoskyvystä on hyötyä. Vastaajien mielestä oli tärkeää, että työntekijä voi sitoutua pitkään suhteeseen oppilaitoksen kanssa. Tutun työntekijän luo on opiskelijoiden helpompi tulla ja hänen kanssaan yhteistyö sujuu tehokkaasti ja mutkattomasti.

Vantaalaiset oppilaitokset toivoivat vantaalaiselta diakoniatyöltä yhteistyön kehittämistä ja uusien toimintamallien löytämistä. Oppilaitoksille oli tärkeää, että seurakunnat keskustelevat oppilaitoksen kanssa sen tarpeista. Yhteistyölle toivottiin oppilaitoksen ja seurakuntien johdon tukea ja valtuutusta.

7 OPPILAITOSDIAKONIEN NÄKEMYKSIÄ TUTKIMUKSEN TEEMOISTA

Pohjakyselyyn (Liite 1) vastanneet, päätoimisissa viroissaan työskentelevät oppilaitosdiakonit kuvasivat omaa työtään hyvin laaja-alaiseksi. Siinä tarvitaan monenlaista osaamista ja tehtävissä joustamista.

Ehkä alkuaikana häiritsi suuret odotukset sen suhteen, mitä voin opiskelijoiden hyväksi tehdä. Avoin keskustelu ja säännöllinen yhteys oppilaitosten opettajakuntaan on selkiyttänyt työnkuvaani ja odotuksia paljon.

Työ painottuu oppilaitosten lukuvuoden eri aikoina eri asioihin. Oppilaitoskyselyssä (Taulukko 1) mainittujen tehtävien lisäksi oppilaitosdiakonit mainitsivat tehtävikseen kansainvälisen työn ja oman työyhteisön muiden työntekijöiden sijaistamisen tarvittaessa muissakin kuin diakonin tehtävissä. Kaikki oppilaitosdiakonit mainitsivat merkittävänä työtehtävinään ryhmäytyksen ja kriisityön. Perustehtävänä pidettiin sekä opiskelijoiden että henkilökunnan sielunhoitoa ja vierellä kulkemista.

Oppilaitosdiakonit mainitsivat työn mahdollisuudet rajattomiksi. Haasteina olivat työntekijöiden jatkuva vaihtuminen, organisaatioiden muutokset ja omien resurssien riittävyys. Työn ainutlaatuisuus piilee taustayhteisössä ja hallinnollisessa ulkopuolisuudessa.

Ainutlaatuiseksi työni tekee se, että ihmisillä on kirkon työstä, työntekijöistä aika ainutlaatuisia kokemuksia ja näkemyksiä. Monet ovat jo ihan pienenä saaneet uskosta ja kirkosta ihan tarpeekseen.

Olen riittävän sisällä ymmärtääkseni asioita, mutta riittävän ulkona voidakseni nähdä asioita ulkopuolisen silmin ja toimia neutraalina osapuolena eri tilanteissa.

Läsnä ja saatavilla oleminen oli oppilaitosdiakonien mielestä työssä tärkeää. Joissain tapauksissa he kokivat olevansa myös vanhemman ja aikuisen malli, tuki ja turva. Kirkon työntekijälle voi ehkä kertoa jotain sellaista, mitä ei voi kertoa kenellekään muulle. Tärkeintä on, että apua tarvitseva nuori tulee kuulluksi.

Ensisijaisen tärkeänä oppilaitosdiakonit pitivät vahvaa ammatti-identiteettiä. On tärkeää muistaa olevansa nimenomaan kirkon työntekijä. Selkeä käsitys omasta osaamisesta ja omista rajoista helpottaa työtä, jossa tarvitaan laaja-alaisuutta. Oppilaitosdiakonit pitävät jatkuvaa kouluttautumista välttämättömänä, mutta osin haasteellisena. Lisäkoulutus täydentää työssä tarvittavaa osaamista.

Pidän itseäni koulutusmyönteisenä ihmisenä, mutta samalla tunnen nääntyväni jatkuvien kehitymisvaatimusten alle.

Oppilaitosdiakonien kertoman mukaan työ suuntautuu enemmän opiskelijoihin kuin henkilökuntaan. Tosin henkilökunnan tukeminen edistää myös opiskelijoiden hyvinvointia ja päin vastoin. Henkilökunnan kannalta oppilaitosdiakoni voi olla myös lisäresurssi normaaliin opetukseen.

Oppilaitosdiakonien mielestä hyvän yhteistyön edellytyksenä on, että osapuolet tuntevat toisensa. Mitä tutumpia ollaan, sen helpompi on toimia yhdessä erilaisissa tilanteissa. Oppilaitosten työntekijöiden jatkuva vaihtuminen vaikeuttaa paikoin työntekoa. Oppilaitosdiakonit toivoivat voivansa olla enemmän oppilaitoksessa tai keskittyä tiettyihin oppilaitoksiin. Oppilaitostyöntekijän on tunnettava hyvin toimintaympäristö ja kohderyhmä – ensimmäinen tehtävä onkin tutustua oppilaitoksen opetussuunnitelmaan ja strategioihin. Tarvitaan uskallusta ja halua kohdata nuoria heidän arkisessa ympäristössään. Oppilaitosdiakonit kertoivatkin, että työ tehdään pääasiassa oppilaitoksissa. Jotkut opiskelijat tulevat mieluiten yksilötapaamiseen seurakunnan tiloihin. Oppilaitoksissa kaikki asiakkaat on mahdollista kohdata samassa ympäristössä. Siellä oppilaitosdiakonin voi tavoittaa ilman ennakkovarausta akuutissa tarpeessa.

Tärkeimmiksi yhteistyökumppaneikseen oppilaitosdiakonit mainitsivat kaikki opiskelijahuollon työntekijät sekä ryhmänä että yksittäin. Lisäksi merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat opintotoimistojen työntekijät ja opiskelijaterveydenhuollon lääkärit. Oppilaitoksen johdon tuki on tärkeää yhteistyön edistämisessä. Tärkeitä yhteistyökumppaneita ovat myös oman organisaation, seurakunnan tai seurakuntayhtymän, työntekijät sekä muut paikalliset toimijat. Näin osaamista voidaan tehokkaasti jakaa.

Oppilaitosdiakoneilta kysyttiin heidän toiveitaan tai haaveitaan työhön liittyen. Näitä olivat kiireettömyys, uudistumiskyky ja keskittyminen harvempiin työmenetelmiin tai oppilaitoksiin. Kyselyyn vastanneilla oppilaitosdiakoneilla oli kaikilla vastuullaan vähintään viisi oppilaitosta tai niiden toimipistettä. Lisäksi toivottiin, että oppilaitosdiakonia nähtäisiin myös kirkon sisällä tärkeänä työmuotona. Työ yhteiskunnan laitoksessa, jossa toiset ovat päivittäisessä työssä tai opiskele-massa, on hyvin itsenäistä ja haastavaa. Oppilaitosdiakonit halusivat kannustaa muita kouluissa ja oppilaitoksissa toimivia diakoniatyöntekijöitä keskustelemaan oppilaitoksen kanssa yhteisistä toiveista ja kehittämään yhteistyötä.

Oppilaitosdiakonien vastauksista rakentui melko kattava, selkeä ja monimuotoinen kuva oppilaitosdiakonin työstä. Oppilaitoksessa diakoniatyöntekijä jakaa ihmisten arkea ja on yhtenä auttajana oppilaitosten hyvinvointiverkostoissa. Oppilaitosdiakonien työ suuntautuu koko oppilaitosyhteisön, opiskelijoiden ja henkilökunnan hyvinvoinnin tukemiseen. Työ on sosiaalista, emotionaalista, henkistä ja hengellistä tukemista, auttamista, ohjausta ja neuvontaa. Oppilaitosdiakoni voi tarjota kiireetöntä läsnäoloa ja kuulla luottamuksellisessa keskustelussa myös sellaisia avun tarpeita, joita oppilaitoksen henkilökunta ei ehdi kuulla. Tarpeen vaatiessa työ on myös aineellista auttamista. Työtä tehdään oppilaitoksen ehdoilla ja haasteena on integroida oppilaitosdiakonin työ oppilaitoksen arkeen.

8 POHDINTAA JA KEHITTÄMISAJATUKSIA

8.1 Diakoniatyö vantaalaisissa oppilaitoksissa

Miten diakoniatyöntekijä voisi toimia oppilaitoksessa opiskelijoiden, opiskeluhuvinvoinnin, opetuksen ja henkilökunnan tukena tai yhteistyökumppanina? Tämän tutkimukseni tavoitteena oli etsiä ja kuvata diakoniatyön mahdollisuuksia vantaalaisissa oppilaitoksissa. Tämän tutkimuksen valossa Vantaan seurakuntien diakoniatyöllä on lähes rajattomasti mahdollisuuksia kehittää jalkautuvaa, ihmisiä lähellä tehtävää työtä. Diakoniatyölle on vantaalaisissa oppilaitoksissa selkeä tilaus. Kuten diakoniatyössä yleensä myös oppilaitoksissa tehtävässä diakoniatyössä kontekstuaalisuus on toiminnan perusperiaate. Toimintaympäristön kartoittaminen ja tunteminen eivät saa olla itseisarvoja sinänsä, vaan niiden avulla työ voidaan kohdentaa sinne, missä sitä eniten tarvitaan, ja auttaa niitä, jotka eniten tarvitsevat apua. Toimintaympäristöä on yhtä aikaa arvioitava sosiaalisesta, poliittisesta, uskonnollisesta, taloudellisesta ja kulttuurisesta näkökulmasta. (Diakonia in Context 2009, 12-16.) Vantaalaisen oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön onkin siten etsittävä työn tarpeita ja mahdollisuuksia oppilaitoksista, todellisesta toimintaympäristöstä. Työtä on suunniteltava yhdessä oppilaitosten kanssa. Toiminta voidaan näin mukauttaa oppilaitosten tarpeita vastaavaksi.

Vantaan seurakuntien pitkäjänteinen oppilaitostyö on synnyttänyt oppilaitoksissa luottamusta ja arvostusta kirkon työtä kohtaan, mikä välittyy oppilaitoskyselyn vastauksista. Seurakuntien työ oppilaitoksissa pyrkii vastaamaan toimintaympäristön tarpeisiin ja kehittämään jalkautuvaa työtä eri oppilaitosten ja opiskelijoiden tarpeita vastaavaksi. Tämän tutkimuksen perusteella diakoniatyön tekeminen oppilaitoksissa on mielenkiintoista ja haastavaa. Työn tekeminen edellyttää paitsi monipuolista osaamista myös oma-aloitteisuutta, luovuutta, muutoskykyä ja tilannetajua. Omasta työyhteisöstä irrallaan toimiminen vaatii lisäksi kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja taitoa ajattoman työn hallintaan sekä kykyä toimia erilaisissa oppilaitosorganisaatioissa.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko Kirkko 2020 näkee tulevaisuuden kirkon yhteisöllisyyttä ja lähiyhteisöjä vahvistavana instituutiona. Kirkko voi vastata elämän merkityksen kaipuuseen, tarjota kestäviä sosiaalisia suhteita ja vähentää yksinäisyyttä tarjoamalla monenlaista toimintaa. Suorittamisen ja kuluttamisen tilalle kirkko voi tarjota olemista; levollisuutta ja rinnalla kulkemista. Jotta kirkko tavoittaisi kaikkia ikäryhmiä – myös nuoria aikuisia – on sen etsittävä uusia toimintatapoja ja vastattava ajankohtaisiin haasteisiin. Yhteistyö paikkakunnan työnantajien ja laitosten kanssa antaa mahdollisuuden kohdata seurakuntalaisia heidän arjessaan. (Kirkkohallitus 2010b, 12-71.) Strategisten suuntaviivojen mukaan kirkko kiinnittää erityistä huomiota nuorten ja nuorten aikuisten jäsenyyteen. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.). Kirkon työ oppilaitoksissa toimii näiden visioiden ja strategisten tavoitteiden mukaisesti. Vantaan seurakuntien työ oppilaitoksissa toteuttaa selkeästi yhtymän strategisia tavoitteita toimimalla siellä, missä ihmiset ovat, työskentelemällä toimintaympäristön haasteiden mukaisesti ja verkostoitumalla opiskelumaailmaan. Näin toimimalla lisätään samalla tietoisuutta kirkon toiminnasta ihmisten hyväksi. (Vantaan seurakunnat 2011, 5-14.)

Uskonnollisuus ei tämän tutkimuksen perusteella korostu kirkon oppilaitostyössä. Tutkimus laittoikin miettimään voiko kirkon arvojen jalkauttaminen oppilaitoksiin olla mahdollista ilman uskonnollista ulottuvuutta ja miten oppilaitoksissa tehtävä diakoniatyö erottuu muusta toiminnasta nimenomaan evankelisluterilaisen kirkon työksi.

Jos kirkon missiona on

kutsua ihmisiä armollisen Jumalan yhteyteen, tuoda elämään kestävä perusta ja rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.)

ja Vantaan seurakunnat pitää tärkeänä osoittaa toiminnallaan, että kirkko on hyvän tekemisen kanava, lienee oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyönkin tarpeen profiloitua erityisesti Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnaksi.

Diakoniatyö – ja kirkon työ yleensä – oppilaitoksessa edellyttää kahden eri organisaation yhteistä ymmärrystä sekä tavoitteista ja keinoista sopimista. Olisi hyödyllistä ja mielenkiintoista tutkia, miten tällainen strateginen kumppanuus syntyy ja miten sitä voidaan ylläpitää ja kehittää. Yhteistyön perustana ovat avoimuus ja luottamus. Lisäksi on otettava huomioon opiskelijan ja kodin intressit ja tavoitteet – ei riitä, että oppilaitos ja kirkko keskustelevat, vaan tarvitaan myös opiskelijan ääni. Kolmikantaisen työn kehittämisen edellytyksenä on yhteistyön jatkuvuus. Ajatus jatkuvuudesta herätti huolen siitä, miten kirkon työ oppilaitoksissa voitaisiin turvata entisestään heikkenevässä taloustilanteessa.

Jotta saataisiin täsmällistä tietoa siitä, miten diakonia voisi parhaiten auttaa ja tukea opiskelijoita heidän elämässään ja opinnoissaan, sitä pitäisi kysyä heiltä itseltään. Tämän tutkimuksen puitteissa se ei valitettavasti ollut mahdollista. Tulevaisuuden kuvana entisestään etenevä hyvinvoinnin polarisaatio ei voi olla vaikuttamatta myös opiskelijoiden elämään. Esimerkiksi elintarvikkeiden kallistuminen ja ilmaisten palvelujen karsiminen edistävät epätasa-arvoa ja lisäävät luokkajakoa yhteiskunnassa. Se puolestaan lisää levottomuutta ja ahdistusta varsinkin nuorissa aikuisissa, joiden pitäisi alkaa rakentaa omaa, itsenäistä elämäänsä. Tutkimustietoa diakoniatyön tehokkaasta kohdentamisesta oppilaitoksissa olisi siksi tärkeää kerätä suoraan opiskelijoilta. Toiminnan kehittämiseen tarvitaan sen kohderyhmän näkemyksiä ja ajatuksia. Myös diakoniatyön mahdollisuuksien selvittäminen oppilaitoksissa laajemmin tai valtakunnallisesti tarjoaisi mielenkiintoisen tutkimuskohteen.

8.2 Diakoniatyöntekijän työorientaatio ja työn painotukset oppilaitoksessa

Oppilaitoksissa tehtävässä diakoniatyössä toteutuu sosiaalipedagoginen työskentelytapa, jolle on tyypillistä opiskelijan elämäntilanteen kokonaisvaltainen kartoittaminen, jatkuva toiminnan arviointi, opiskelijan aktivointi ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Asiakkaalle ei anneta valmiita ratkaisuja, vaan autetaan tätä itse auttamaan itseään. (Hämäläinen & Kurki 1997, 11-20.) Työssä yhdistyvät kasvatukselliset ja yhteiskunnalliset näkökulmat. Oppilaitoksessa toisen alan työntekijöiden näkemykset on tietoisesti pyrittävä ottamaan huomioon. Sosiaalipe-

dagogiselle orientaatiolle tärkeää on luoda pysyvä ja riittävän pitkäkestoinen suhde asiakkaaseen, mitä tässäkin tutkimuksessa toivottiin. Sosiaalipedagogisesti suuntautunut ammattihenkilö arvioi omaa toimintaan kriittisesti ja tekee eettisesti kestäviä ratkaisuja. (Ranne 2005, 14-18.) Diakoniatyössä periaatteena oleva asiakkaan kokonaisvaltainen kohtaaminen liittyy sosiaalipedagogiseen ajatteluun ja vastaa siten tässä tutkimuksessa toivottuun sosiaaliseen tukeen ja aikuisen läsnäoloon.

Tuoreen suomalaistutkimuksen mukaan opettajalla on opiskelijan hyvinvoinnin tukijana merkittävä rooli. Opettaja on paitsi tietojen ja taitojen välittäjä myös lapsen ja nuoren sosioemotionaalisen kehityksen tukija. Koska opettaja viettää suuren osan arjesta lapsen tai nuoren kanssa, hän voi vaikuttaa tämän tunne-elämään, käyttäytymiseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Opettajan sosiaalisella tuella on todettu olevan yhteys oppimismotivaatioon, oppilaan sitoutumiseen kouluun ja sosiaalisesti vastuulliseen käytökseen. Oppilailla, joiden opettajalta saama sosiaalinen tuki on vahva, on vähemmän masennusoireita kuin sellaisilla oppilailla, jotka eivät saa opettajalta tukea. Opettaja voi vaikuttaa oppilaan masennusoireisiin suoraan tukemalla tätä sosiaalisesti ja epäsuorasti vähentämällä kiusaamista luokassa. (Minkkinen 2011, 63-81.) Suurien ryhmäkokojen ja resurssien vähyyden vuoksi opettajat eivät aina ehdi huomioida opiskelijoita yksilöinä. Diakoniatyöntekijän toiminta oppilaitoksessa opettajan, ryhmän ja yksilöiden kanssa puoltaa siten paikkaansa sosiaalisen tuen antajana.

Diakoniatyöntekijän työssä on käytävä jatkuvaa dialogia erilaisten määräysten ja arkitodellisuuden kanssa. Myös oppilaitoksissa tehtävänä on tukea hyvinvointia ja lisätä osallisuuden ja yhteisöllisyyden ilmapiiriä. Opiskelijan elämänhallintaa ja itsenäisyyttä tukemalla diakoniatyöntekijä voi edistää opiskelijan elämänlaatua, osallistamista ja turvallisuuden kokemista. Toivottuna tuloksena on kokonaisvaltainen hyvinvointi. Näin diakoniatyöntekijä antaa lisäpanoksen oppilaitoksen opiskelijahuollolle. Psykososiaalisella tuella voidaan ennaltaehkäistä monia ongelmia. (Juntunen & Snellman 2011, 26-27.) Koska hyvinvointi tuotetaan pitkälti sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, voi opiskelijan hyvä ja luottamuksellinen suhde diakoniatyöntekijään tukea hyvinvointia ja korvata puutteita muissa sosiaalisissa suhteissa.

Elina Juntusen tutkimuksen mukaan yhteisöjä ja verkostoja korostavien diakoniatyöntekijöiden toiminta tukee monipuolisimmin asiakkaan valtautumista. Diakoniatyön asiakkaat ovat paljolti sellaisia kansalaisia, jotka ovat pudonneet kaikkien turvaverkkojen ulottumattomiin. Heidän parissaan diakonian arvoihin perustuva valtautumista tukeva työ on ensisijaista. (Juntunen 2009, 139-153.)

Yhteisöjä ja verkostoja korostavat tarkastelivat asiakkaan tilannetta myös siitä näkökulmasta, mitkä tekijät asiakkaan elinolosuhteissa, sosiaalisissa verkostoissa sekä oppimisessaan elämisen malleissa vahvistivat tai heikensivät hänen vaikutusvaltaansa suhteessa omaan elämäänsä. (Juntunen 2011, 78).

Osalla opiskelijoista arjen turvaverkot ovat hyvin heikot. Tämän tutkimuksen mukaan diakonian valtautumista tukevista toimista toteutuvat oppilaitostyössä ensisijaisesti itsenäisyyden ja elämänhallinnan tukeminen, ryhmäyttäminen, osallisuuden lisääminen ja sielunhoito. Kaikki nämä kuuluvat diakoniatyöntekijän ydinosaamiseen.

Tämän tutkimuksen kyselyissä ei ollut sosiaaliseen mediaan liittyviä kysymyksiä. Myöskään kukaan vastaajista ei avoimissa vastauksissa maininnut sosiaalista mediaa diakoniatyöntekijälle mahdollisena työskentelykanavana, vaan vastauksissa korostui autettavien henkilökohtainen kohtaaminen. Yhtenä toimintamuotona muiden rinnalla sosiaalinen media saattaisi tukea oppilaitostyötä, koska suuri osa opiskelijoista viettää osan vapaa-ajastaan erilaisissa verkkoyhteisöissä, ja heidät voidaan sitä kautta tavoittaa. Kirkon ja oppilaitosten yhteistyötä kehitettäessä voitaisiin selvittää kirkon työntekijän mahdollisuuksia toimia opiskelijoiden oppimisolustoilla, joissa opiskelijat ja henkilöstö päivittäin vierailevat. Tietosuojaan takia tämä ei liene tällä hetkellä mahdollista.

Elämäntapaliitto on selvittänyt ammattiin opiskelevien terveyden taustatekijöitä. Ammattiin opiskelevien hyvinvointiin ja terveyteen voidaan merkittävästi vaikuttaa oppilaitoksessa. Selvityksen perusteella on tehty toimenpide-ehdotuksia terveyserojen kaventamiseksi. Yhtenä toimenpide-ehdotuksena on kartoittaa keinoja ja voimavaroja, joilla lähialueen yhteistyöverkostot kuten seurakunnat voisivat olla mukana kehittämässä oppilaitoksen toimintaa. Selvitys toteaa opiskelijoiden oman osallisuuden yhtenä tärkeimmistä tavoitteista opiskeluhuvin-

voinnin edistämisessä. (Mikkonen & Tynkkynen 2010, 43-49.) Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että kirkolla on runsaasti mahdollisuuksia vaikuttaa opiskelijoiden hyvinvointiin diakoniatyön keinoin. Lisäksi opintotarjontaan voitaisiin liittää opiskelijoiden hyvinvointia ja osallisuutta lisääviä kursseja ja opinto-kokonaisuuksia, joiden toteuttamiseen diakoniatyöntekijä voisi osallistua.

8.3 Diakoniatyöntekijän osaaminen oppilaitostyössä

Diakoniatyöntekijältä oppilaitoksissa vaadittu osaaminen on paljolti sellaista, minkälaiseksi kirkon hengellisen työn työntekijän ydinosaaaminen kuvataan. Toiminnan keskiössä ovat ihmiset ja yhteisöt. Oppilaitoksissa tehtävässä diakoniatyössä korostuvat ydinosaaamisen alueilta läsnäoleminen ja kyky kohdata. Työn perusarvoina ovat välittäminen, luottamus, yhteisöllisyys ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Oppilaitoksissa tarvitaan osaamista kaikilta diakoniatyön työaloilta kuten esimerkiksi päihdetyö, mielenterveystyö ja monikulttuurisuustyö. Siksi yhteistyö ja verkostoituminen on tärkeää. Oppilaitoksessa tehtävä diakoniatyö on myös yhteiskunnallisesti vaikuttavaa. Siinä toimitaan asiakkaiden elämäntilanteiden, olosuhteiden ja hyvinvoinnin parantamiseksi. (Kirkkohallitus 2010, 4-9.)

Sosionomin koulutuksen saaneella diakonilla on sosiaalialan tietoutta ja valmiuksia moniammatilliseen verkostotyöhön. Diakoniatyöntekijä joutuu jatkuvasti arvioimaan roolin ja vastuun rajoja suhteessa asiakkaisiin, toimintaympäristöön ja yhteistyökumppaneihin. (Gothoni & Jantunen 2010, 112-115.) Oppilaitostyössä valmiudet yhteistyöhön ja toiminnan jatkuvaan arviointiin korostuvat. Toimiminen rajavyöhykkeellä oppilaitoksen ja kirkon välissä edellyttää myös omaa halua katsoa työtä muustakin kuin kirkon näkökulmasta. Toisaalta diakoniatyöntekijä voi rikastaa keskustelua tuomalla sinne diakonisen näkökulman.

Hyvinvointivaltion tuottaman palvelujärjestelmän purkautuminen ja palvelujärjestelmän ulkopuolelle jäävien syrjäytyminen tuovat haasteita tulevaisuuden diakoniatyölle. Diakonian virka on palvelutehtävä, joka joutuu vastaamaan sekä käytännöllisiin (mm. talous) ongelmiin että teologisiin kysymyksiin. (Latvus &

Elenius 2007, 120-121.) Tämän tutkimuksen perusteella diakoniatyöntekijän apua toivotaan sekä opiskelijoille että henkilökunnalle. Diakoniatyöntekijä nähdään myös sosiaalityön paikkaajana tilanteissa, joissa tarvitaan sosiaalialan osaamista. Tätä osaamista moniammatillisuuteen koulutetuilla diakoniatyöntekijöillä on.

Oppilaitoksissa tehtävässä diakoniatyössä konteksti on avainsana ja ihmisen kohtaaminen kokonaisvaltaisesti edellyttää hänen kaikkien psyko-fyysis-sosiaalisten osiensa huomioimista. Spirituaalinen sensitiivisyys auttaa diakoniatyöntekijää näkemään asiakkaan ainutlaatuisena yksilönä ja kansalaisena riippumatta tämän uskonnollisesta tai maallisesta taustasta. Spirituaalisuus voi olla monelle asiakkaalle voima, jolla selviää elämässä eteenpäin, tai se voi liittyä elämän tarkoituksen ja merkitysten jäsentämiseen. Sosiaalialan työssä spirituaalisuus korostuu usein käsiteltäessä traumaattisia kokemuksia. Tärkeää on kunnioittaa sitä merkitystä, jonka asiakas itse antaa omalle spirituaalisuudelleen. Työntekijän on myös tunnettava oma suhteensa spirituaalisuuteen. (Jokela 2010, 209-221; Juntunen 2011b, 122-125.) Ammatillisissa oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa ei pääsääntöisesti ole uskonnon opetusta eikä siten kirkollista osaamista. Opiskelijahuollon henkilöstö koostuu sosiaali- ja terveystieteiden alan ammattilaisista. Diakoniatyöntekijän osaaminen täydentää toivotulla tavalla oppilaitoksessa tarvittavaa opiskelijoita ja henkilökuntaa tukevaa työtä. Kirkon työntekijänä diakoniatyöntekijä voi tarvittaessa tuoda luontevasti keskusteluun hengellistä ja uskonnollista näkökulmaa.

Tutkimuksen mukaan näyttää siltä, että oppilaitoksissa tehtävä diakoniatyö edellyttää tekijältään jatkuvaa halua itsensä kehittämiseen ja uuden oppimiseen. Vastauksista ilmeni, että työn tuloksellinen tekeminen edellyttää säännöllistä osaamisen kehittämistä ja siihen satsattavaa aikaa ja rahaa. Tutkimuksesta ilmenevien osaamistarpeiden perusteella osaamisen kehittämisen ja tietojen päivittämisen alueita olisivat ainakin kriisityö, kriisiviestintä, toiminnalliset menetelmät ja ryhmän ohjaamisen taidot. Yksi ratkaisu asiantuntijuuden jakamiseen voisi olla kirkon oppilaitostyöntekijöiden osaamisverkoston entistä tehokkaampi hyödyntäminen toiminnan suunnittelussa. Toinen keino voisi olla diakoniatyötä oppilaitoksissa tekevien keskinäinen toiminnan vertailu osaamisen ja hiljaisen

tiedon jakamisena. Koska varsinainen valtuutus työlle tulee oppilaitoksesta, ei edes paikallisesti saati valtakunnallisesti voida noudattaa täsmälleen samoja työtapoja. Diakoniatyöntekijän työn on joustettava oppilaitoksen kontekstissa. Yhteisiä linjauksia ja suuntaviivoja voidaan silti laatia työn helpottamiseksi ja rajaamiseksi, työn jatkuvuuden turvaamiseksi ja johtamisen kehittämiseksi. Kirkon työntekijöiden lisäksi osaamista voidaan jakaa kunnallisten toimijoiden ja järjestöjen kanssa. On myös osattava olla toimimatta siellä, mihin diakoniatyötä ei toivota.

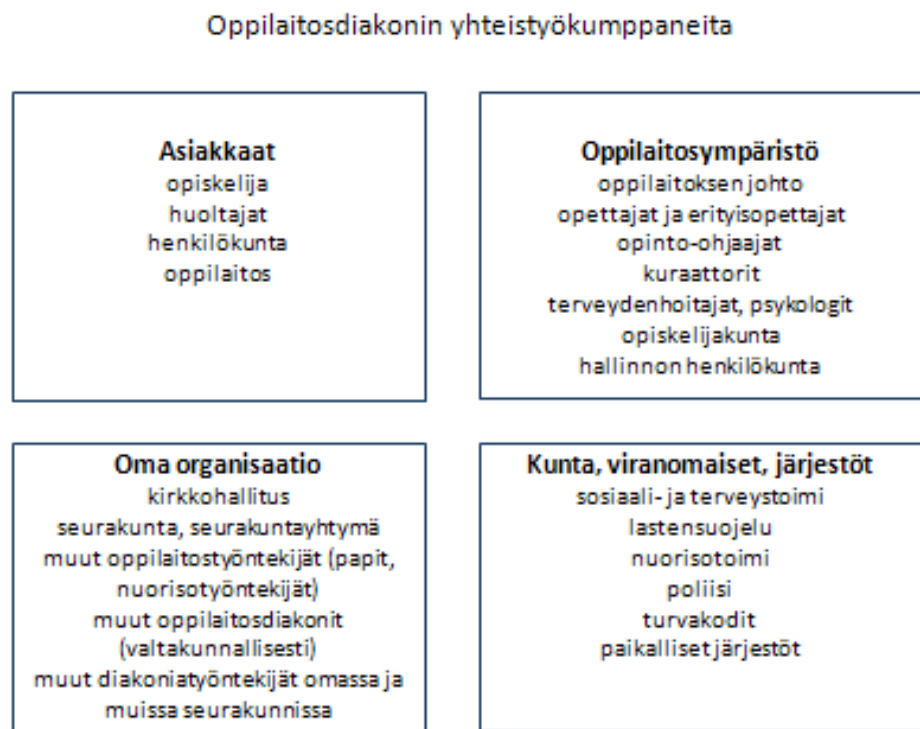
8.4 Haasteita diakoniatyölle oppilaitoksissa

Tässä tutkimuksessa yhdeksi vantaalaisen diakoniatyön haasteeksi mainittiin diakonian ja diakoniatyön huono tunnettuus oppilaitoksissa. Myös espoolaisten seurakuntien diakoniatyöntekijät ovat kokeneet seurakunnan ulkopuolisen yhteistyön haasteena epätietoisuuden sekä diakoniatyöstä yleensä että diakoniatyöntekijöiden ammatillisista perusteista. Kirkon työntekijän hengellisyys on herättänyt ennakkoluuloja, jotka ovat vaikeuttaneet työtä ja kyseenalaistaneet diakoniatyöntekijän ammatillisuuden. Diakoniatyöntekijän oma panos diakoniatyön tunnettuuden lisäämiseksi ja ennakkoluulojen hälventämiseksi on merkittävä. Toimivat yhteistyösuhteet ovat välttämättömiä, kun asiantuntijuus hajaantuu moneen eri osaamisalueeseen. (Juntunen 2009, 78-104.) Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat Juntusen tutkimuksen havaintoja, vaikka näitä asioita ei vantaalaisilta vastaajilta suoraan kysytty. Jotta tässä tutkimuksessa ilmenneitä diakoniatyön laajoja mahdollisuuksia oppilaitoksissa voitaisiin hyödyntää täysipainoisesti, pitäisi diakoniaa tehdä tunnetummaksi oppilaitosten työntekijöille ja opiskelijoille. Koko diakoniatyön kehittämisessä Vantaalla yksi painopiste voisi kin olla kokonaisvaltaisesti ihmiset kohtaavan diakonian tunnettuuden lisääminen.

Henkilökunnan vaihtuvuus vaikuttaa verkostoissa syntyvän sosiaalisen pääoman kehittymiseen. Sosiaalinen pääoma tuottaa monia etuja sekä yksilöiden että yhteisöjen osaamiselle ja asiantuntijuudelle. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja luottamuksellisessa yhteistyössä jaetut ja yhdistetyt resurssit synnyttä-

vät uutta tietoa ja oppimista. Jaettu asiantuntijuus onkin enemmän kuin osiensa summa, jolloin kumppanuuden merkitys korostuu. (Korhonen 2005, 203-208.) Sosiaalisella pääomalla tarkoitan tässä opiskelijahuollon yhteistyöverkostoissa eri toimijoiden kesken syntyvää luottamusta, yhteistä ymmärrystä ja sosiaalisia suhteita. Diakoniatyöntekijällä voi olla merkittävä rooli yhteistyön rakentajana ja sosiaalisen pääoman edistäjänä. Työnsä puolesta erilaisissa verkostoissa toimimaan tottunut diakoniatyöntekijä voi myös edistää uudenlaisten toimintamallien löytämistä ja osaamisen jakamista toisilleen muuten vieraiden toimijoiden kesken.

Tämän tutkimuksen perusteella oppilaitoksissa tehtävän diakoniatyön monia yhteistyötahoja voitaisiin kuvata seuraavasti:

KUVA 3. Diakoniatyöntekijän yhteistyökumppaneita oppilaitostyössä

Työ monen eri organisaation ja yhteistyökumppanin kanssa edellyttää oppilaitoksissa työskentelevältä diakoniatyöntekijältä monenlaista tietämystä ja osaa-

misen kehittämistä. Henkilökunnan tiheä vaihtuminen heikentää sosiaalista pääomaa ja sitä kautta yhteistyön laatua. Yhteistyön laadun lisäksi sen määrä on tämän tutkimuksen perusteella tärkeää. Tällä hetkellä kirkon oppilaitoksissa tekemän työn resurssit vaikuttavat sekä oppilaitosten että opiskelijoiden kannalta riittämättömiltä eikä kirkon palveluja voida tarjota kaikille tasapuolisesti.

Sanotaan, että kaikki diakoniatyö on aina tekijänsä näköistä. Työajaton työ ja työn vapaus voivat olla sekä etu että haitta. Omasta työyhteisöstä irrallaan työskenteleminen on haasteellista. Parhaimmillaan vapaus synnyttää innovaatioita ja uusia luovia ratkaisuja työhön. Pahimmillaan itsenäisen työskentelyn ja mahdollisuuksien paljous alkavat kuormittaa työntekijää niin, ettei hän enää kykene jakamaan osaamistaan. Henkilövaihdosten yhteydessä seurakunnan diakoniatyö voi painottua täysin uudella tavalla riippuen työntekijän omista intresseistä ja osaamisesta. (Gothoni & Jantunen 2010, 120-122.) Vapauteen liittyy toisaalta epämääräisyyttä. Oma panosta ja työn painotuksia on jatkuvasti arvioitava uudelleen. Aikaa tarvitaan myös toiminnan suunnitteluun ja työntekijän jaksamisesta huolehtimiseen. Kun tehdään diakoniatyötä oppilaitoksessa, ollaan voimakkaasti kiinni toivon teemassa, mutta koko ajan tekemisissä myös henkisesti raskaiden asioiden kanssa. Työ oppilaitoksessa voi ulkopuolisuuden takia olla yksinäistä ja työntekijän on itse pidettävä huolta siitä, ettei sädäkseen kaikkea sitä, mitä muut eivät viitsi tehdä. Lisäksi oma riittämättömyyden tunne suuren työmäärän ja asiakaskunnan edessä voi johtaa uupumiseen. Yksi jatkotutkimuksen aihe voisikin olla, miten oppilaitoksissa työskentelevän diakoniatyöntekijän omaa jaksamista voitaisiin tukea.

8.5 Arvioita tutkimuksen tekemisestä ja omasta työskentelystä

Tämän selvityksen tekeminen lähti tarpeesta tutkia diakoniatyön mahdollisuuksia vantaalaisissa oppilaitoksissa ja tuottaa tietoa sen kehittämiseksi. Tutkimukselle oli selkeät, työelämälähtöiset perusteet. Koska tutkimusta oli mahdollista suunnitella yhdessä kirkon oppilaitostyön ammattilaisten kanssa, vastaavat tulokset melko kattavasti Vantaan seurakuntien tämänhetkiseen tarpeeseen ja niitä voidaan edelleen jalostaa ja hyödyntää oppilaitoksissa tehtävän työn kehit-

tämisessä. Aineistojen analyysin aikana syntyi lukuisia ajatuksia täydentävien tutkimusten tai jatkotutkimusten aiheista.

Tutkimuksen toteuttaminen vaati runsaasti selvitys- ja suunnittelutyötä. Aloittaessani tämän tutkimuksen tekemistä minulla ei ollut juurikaan tietoa kirkon oppilaitoksissa tekemästä työstä. Tutkimuksen ensimmäisenä haasteena oli etsiä tietoa kirkon oppilaitostyöstä, diakoniasta ja opiskelijahuollosta. Seuraava haaste oli laatia pohjakysely sellaiseksi, että sillä saataisiin kerättyä mahdollisimman paljon tietoa tutkimuksen avuksi. Vaikeutena oppilaitoskyselyssä oli rakentaa sellaiset kysymykset, joiden termistö vastaisi oppilaitoksissa kirkon oppilaitostyöstä käytettyjä ja ymmärrettyjä termejä. Kvantitatiivisten kysymysten suunnitteluun oli varattava runsaasti aikaa ja testattava niitä eri henkilöillä, jotta ne olisivat kyselyn vastaajille selkeitä ja yksiselitteisiä. Kvalitatiivisten kysymysten vastausten analysointi puolestaan vei paljon aikaa. Alkuperäiseen aineistoon oli palattava yhä uudelleen täsmentämään teemoittamista ja vastausten eri teemoihin liittyviä käsitteitä. Pohdittava oli myös, miten oppilaitoskyselyn kohde-ryhmältä saataisiin mahdollisimman kattavasti vastauksia. Avointen vastausten laajuus kuitenkin yllätti ja aineistoa kertyi runsaasti. Henkilökohtaisena haasteena koin tutkimuksen ja aineistojen rajaamisen, jottei työmäärä kasvaisi liian suureksi.

Tutkimustyön aikana pääsin tutustumaan kirkon oppilaitostyön mielenkiintoiseen maailmaan. Erityisen kiitollinen olen siitä, että sain tutustua kirkon oppilaitostyön ammattilaisiin, joiden kiinnostus opinnäytetyötäni kohtaan, asiantuntevat kommentit ja rohkaiseva palaute kannustivat minua eteenpäin tutkimuksen tekemisessä. Kiitän myös opinnäytetyöni ohjaajia arvokkaasta ja rakentavasta palautteesta. Tutkivana monimuoto-opiskelijana jouduin tasapainoilemaan työn, opiskelun ja yksityiselämän välillä. Tämän tutkimuksen valmistumiseen myötävaikuttivat oleellisesti läheisteni ja ystäväni pitkämielisyys, ymmärtäväisyys ja kannustus, mistä ääretön kiitos heille. Tutustuessani lukuisiin aineistoihin, asiakirjoihin ja muistioihin tein tutkimuksen aikana sosiaalialasta, opiskelijahuollosta, diakoniasta ja kirkon työstä yleensä paljon havaintoja ja oivalluksia. Tutkimuksen tekeminen on ollut äärimmäisen antoisaa, kaikin tavoin avartavaa sekä tiedollisesti ja taidollisesti ammatillisesti kehittävää.

LÄHTEET

- Collins, John. N 1990 (2010 uusi painos). *Diakonia. Re-interpreting the Ancient Sources*. New York: Oxford University Press.
- Diakonia on Context. Transformation, Reconciliation, Empowerment. An LWF Contribution to the Understanding and Practice of Diakonia. The Lutheran World Federation, 2009.
- Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry 2001. *Diakoniatyöntekijän eettiset ohjeet*. Helsinki: Diakoniatyöntekijöiden Liitto ry.
- Gothoni, Raili & Jantunen, Eila 2010. *Käsitteitä ja käsityksiä diakoniatyöstä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja 2010. A tutkimuksia 25*. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Hanhimäki, Eija 2011. A case of a deacon in a challenging urban school. Teoksessa *Moral Professionalism in Interaction. Educator's Relational Moral Voices in Urban Schools*. Münster: Waxmann.
- Helin, Matti; Hiilamo, Heikki & Jokela, Ulla 2010. *Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa*. Helsinki: Edita.
- Henttonen, Kai 2002. Diakoniaan kouluttaminen. Teoksessa Riitta Helosvuori; Esko Koskenvesa; Pauli Niemelä & Juhani Veikkola (toim.) 2002. *Diakonian käsikirja*. Helsinki: Kirjapaja. 363-393.
- Holma, Markku; Majamäki, Hannu & Nummela, Pekka (1999). *Oppia ikä kaikki. Kirkon oppilaitostyö opin tiellä*. Helsinki: Kirkkohallitus – kasvatustasiain keskus.
- Honkanen, Eija & Suomala, Anne 2009. *Oppilashuollon käsikirja*. Helsinki: Tammi.

Hämäläinen, Juha & Kurki, Leena 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.

Jokela, Ulla 2010. Spirituaalinen sensitiivisyys – muutosvoima sosiaalialan työssä. Teoksessa Terhi Laine; Susanna Hyväri & Päivi Vuokila-Olkkonen (toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Tammi. 209-222.

Juntunen, Elina 2009. Valtaa diakoniasta? Valtaistumisen monet merkitykset diakoniatyössä. Janus 17, 139-155.

Juntunen, Elina 2010. Asiantuntijana diakoniatyössä. Teoksessa Juntunen, Elina (toim.) 2009. Diakoniatyö kartalle. Näkökulmia espoolaisen diakoniatyön nykytilaan ja kehittämistarpeisiin. Espoo: Espoon seurakuntayhtymä.

Juntunen, Elina 2011a. Ammattikasvatuksen työalasihteeri, Kirkkohallitus. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 13.9.2011.

Juntunen, Elina 2011b. Vain hätäapua? Taloudellinen avustaminen diakoniatyön professionaalisen itseymmärryksen ilmentäjänä. Suomen ev.lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2011:3. Helsinki: Kirkkohallitus.

Juntunen, Elina & Snellman, Tiina 2011. Diakoniatyötä oppilaitoksessa? Diakonia 1/2011, s. 26-27.

Karjalainen, Jukka-Mikko 2011. Oppilaitospastori, Vantaan seurakunnat. Vantaa. Henkilökohtainen tiedonanto 27.9.2011.

KDYT, Kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön toimikunta. Diakonia- ja yhteiskuntatyön linja 2010. Vastuun ja osallisuuden yhteisö.

Kirkkohallitus 2010a. Kirkon hengellisen työn ammattien ydinosaaminen. Hyväksytty kirkkohallituksessa 20.4.2010. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkkohallitus 2010b. Kirkko 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kirkkojärjestys 8.11.1991/1055 v. 1993.

Kirkkolaki 26.11.1993/1054.

Korhonen, Vesa 2005, Työn ja oppimisen verkostot – näkökulmia sosiaalisen pääoman kehkeytymiseen. Teoksessa Poikela, Esa (toim.) 2005. Oppiminen ja sosiaalinen pääoma. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Kuula Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 21.8.1998/620.

Latvus Kari & Elenius Antti (2007). Auttamisen teologia. Helsinki: Kirjapaja.

Launonen, Pekka 2010. Monimenetelmällisyys OT:n teossa, eri näkökulmien yhdistäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpää. Luento 29.9.2010.

Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: International Methelp Oy.

Mikkonen, Juha & Tynkkynen, Lotta 2010. Terve amis! Ammattiin opiskelevien terveyden taustatekijät: 50 toimenpide-ehdotusta terveyserojen ka-ventamiseksi. Helsinki: Elämäntapaliitto.

Minkkinen, Jaana 2011. Opettaja ja lasten hyvinvointi. Teoksessa Atte Oksanen & Marko Salonen (toim.) 2011. Toiminnallisia loukkuja. Hyvinvointi ja eriarvoisuus yhteiskunnassa. Tampere: Tampereen yliopisto, 63-87.

Nivala, Elina 2011. Sosiaalipedagogiikka nuorten yhteiskunnallisen kasvun tukena. Teoksessa Pekka Räihä & Tanja Steiner (toim.) 2011. Samalta viivalta 5. Jyväskylä: PS-Kustannus, 41-72.

Opetushallitus 2004. Määräys 28/011/2004. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyö sekä opiskelijahuolto. Helsinki: Opetushallitus.

Oulun yliopisto i.a. Viitattu 9.11.2011.

<http://herkules.oulu.fi/isbn951425340X/html/bihdbfff.html>

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Ranne, Kaarina; Sankari, Anne; Rouhiainen-Valo, Tuula & Ruusunen Tuula (toim.) 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Rautiainen, Asta 2005. Koulu yhteisöllisenä toimijana. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Ryökäs, Esko 2007. Mitä diakonian pitäisi olla. Diakonian tutkimus 1/2007, 57-67.

Sormunen, Eino 1952. Diakonian käsikirja. Pieksämäki: Suomen kirkon sisälähetysseura.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Viitattu 19.10.2011.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/15CD892ACE98B806C225749C0027A261?OpenDocument&lang=FI>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL 2010. Kouluterveys ammatillisissa oppilaitoksissa 2010. Vantaan kuntaraportti. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Vantaan kaupunki 2008. Oppilas- ja opiskelijahuollon linjaukset 2008-2012.

Vantaa: Vantaan kaupunki, sivistys- sekä sosiaali- ja terveystoimi.

Vantaan kaupunki i.a. Tilastot. Viitattu 23.9.2011.

http://www.vantaa.fi/tietoa_vantaasta/tilastot_ja_tutkimukset/tilastot

Vantaan seurakunnat 2009. Diakoniastrategia.

Vantaan seurakunnat i.a. Viitattu 23.9.2011.

<http://www.vantaanseurakunnat.fi/vsrky>

Vantaan seurakunnat 2011. Vantaan seurakuntien strategia 2011-2016.

<http://www.vantaanseurakunnat.fi/vsrky/hallinto/strategia/vantaan-seurakuntien-strategia-2011-2016?searchterm=strate>

LIITE 1 Pohjakysely

POHJAKYSELY OPPILAITOSDIAKONEILLE TÄMÄNHETKISISTÄ TEHTÄVISTÄ JA HAASTEISTA

- 1) Kuinka kauan olet toiminut oppilaitosdiakonina? Missä oppilaitoksissa toimit?
- 2) Minkälaisissa tehtävissä Sinä toimit oppilaitoksissa? (esim. vastaanotto, tapahtumien järjestäminen, ryhmätoiminta jne.)
- 3) Ketkä ovat tärkeimpiä yhteistyökumppaneitasi oppilaitoksissa? Kerro myös, mitkä tekijät tukevat ja vaikeuttavat yhteistyötä eri tahojen kanssa.
- 4) Millaista ammatillista osaamista oppilaitosdiakonilla tulee olla? Mitkä tekijät tukevat ammatillisen osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä?
- 5) Mikä on mielestäsi tärkeintä juuri oppilaitosdiakonin työssä? Kuvaile tässä myös, mikä tekee työstäsi ainutlaatuista oppilaitosympäristössä.
- 6) Millaisia toiveita ja haaveita sinulla on työhösi liittyen?
- 7) Miten haluat kannustaa kouluissa ja oppilaitoksissa toimivia diakoniatyöntekijöitä? Jos haluat, voit kertoa esimerkiksi, millaisia vaikeuksia sinulla on ollut työssäsi ja miten olet niitä selvinnyt.

LIITE 2 Oppilaitoskysely

Webropol-kyselynä toteutetun sähköisen kyselyn sisältö (näkyvä sähköisessä versiossa erilainen)

Diakoniatyötä oppilaitoksessa?

Kirkon diakoniatyö tukee ihmistä elämän kriisitilanteissa ja elämänhallinnassa yksilöllisesti ja ryhmissä. Tarvittaessa se tarjoaa myös taloudellista ja aineellista apua. Diakoniatyön lähtökohdaksi on kristillinen lähimmäisenrakkaus. Sitä toteutetaan tasa-arvoisesti avuntarvitsijoiden syntytästään, uskonnosta tai muusta katsomuksesta riippumatta. Diakoniatyön tehtävänä on auttaa erityisesti niitä, joita yhteiskunnan muu apu ei tavoita. Työ perustuu luottamuksellisuuteen ja diakoniatyöntekijää sitoo lakiin perustuva vaitiolovelvollisuus. Kirkollisen lähtökohtansa takia diakoniatyössä voidaan ottaa huomioon myös asiakkaan hengelliset tarpeet ja uskontodialogin tarve. Tavoitteena on ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen.

Diakoniatyöntekijöistä diakonilla on sosionomin (AMK) koulutus, diakonissoilla on sairaanhoitajan (AMK) tutkinto. Lisäksi he ovat pätevöityneet diakoniatyön tehtäviin. Diakonit ja diakonissat kouluttaa Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak.

Mikä olisi oppilaitoksen tarve diakoniatyöntekijän panokselle?

Tällä kyselyllä kartoitetaan vantaalaisten oppilaitosten tarpeita ja kiinnostusta diakoniatyöhön eli niitä tehtäviä, joissa diakoniatyöntekijä voisi oppilaitospapin tavoin toimia opiskelijoiden, opiskeluhyvinvoinnin, opetuksen ja henkilökunnan tukena tai yhteistyökumppanina. Tämän kyselyn vastauksia käytetään vain viestissä mainitussa opinnäytetyössä. Vastaajia ei yksilöidä kyselyn raportoinnissa.

Kyselyyn vastaaminen kestää noin 10 minuuttia.

Kyselyssä pääset etenemään sivun alalaidan Seuraava-painikkeella. Etenemistä voit seurata sivun yläreunan palkista.

Kiitos arvokkaasta avustasi!

Tiina Snellman
sosionomi-diakoniopiskelija
Diakonia-ammattikorkeakoulu

1. Alla on kuvattu joitakin tehtäviä, joissa diakoniatyöntekijä voisi toimia oppilaitoksessa. Arvioi asteikolla 1-5, miten hyödyllisenä oppilaitoksen kannalta pidät diakoniatyöntekijän panosta. 1=ei lainkaan hyödyllistä, 5=erittäin hyödyllistä.

	1 ei lainkaan hyödyllistä	2 hiukan hyödyllistä	3 en osaa sanoa	4 melko hyödyllistä	5 erittäin hyödyllistä
ryhmyttäminen					
aloittavien opiskelijoiden infot					
aloittavien opiskelijoiden tukitunnit					
apu käytännön asioissa (sosiaalityön kaltaiset tehtävät)					
neuvonta asuntoasioissa					
neuvonta taloudellisissa asioissa					
opiskelijan elämänhallinnan tukeminen					
opiskelijan itsenäisyyden tukeminen					
opiskelijan osallisuuden lisääminen					
mielenterveyskysymykset, jaksamisen tukeminen					
uskonnolliset kysymykset, hengellinen tuki					
kriisityö					
sielunhoito ja yleiset elämänsolmut					
yksilötapaaminen, päivystys					
ohjaava keskustelu					
läsnäoleminen (esim. ns. kuppilavastaanotot)					
vastaanotto määrättynä aikana					
ohjaavat yksilökeskustelut vastaanottoaikojen ulkopuolella					
ohjaavat ryhmäkeskustelut					
vertaisryhmien ohjaaminen (suru, masennus, esiintymispelko, syömishäiriöt yms.)					
parisuhdeneuvonta					
seksuaaliterveysneuvonta					
oppilaitoksen tapahtumat ja juhlat					
uskonnollisten perinteiden esillä pitäminen (esim. jouluseimi)					
hyvinvointipäivät, virkistyspäivät, rettiitit yms.					
tyky-toiminta					
työnohjaus					
henkilöstön kriisikoulutukset					
luokka-, työsalin ja laboratoriovierailut					
kirkon työalaaan liittyvät oppitunnit, luennot					
tutoreiden kouluttaminen					
jäsenyys opiskelijahuolto/hyvinvointiryhmässä					

2. Mitä muuta diakoniatyöntekijä voisi tehdä oppilaitoksessa?

3. Miten toivoisit diakoniatyöntekijän tukevan Sinun työtäsi oppilaitoksessa?

4. Minkälaisia hyvinvointiin liittyviä haasteita oppilaitoksesi opiskelijoilla ja henkilökunnalla on ollut viimeksi kuluneen vuoden aikana?

5. Minkälaisia mahdollisuuksia ja haasteita näet seurakunnan ja oppilaitoksen yhteistyössä? Miksi seurakunnan kannattaisi tulla oppilaitokseen?

6. Millainen diakoniatyöntekijän osaaminen olisi oppilaitoksellesi hyödyllisintä?

7. Miten paljon haluaisit diakoniatyöntekijän työn suuntautuvan henkilökuntaan?

	vain henkilökuntaan
	enemmän kuin opiskelijoihin
	yhtä paljon kuin opiskelijoihin
	vähemmän kuin opiskelijoihin
	vain opiskelijoihin

8. Miten tärkeänä pitäisit sitä, että paikalla on aina sama seurakunnan työntekijä?

	ei lainkaan tärkeä
	vähän tärkeä
	en osaa sanoa
	melko tärkeä
	erittäin tärkeä

9. Missä diakoniatyöntekijän olisi parasta kohdata opiskelijat ja henkilökunta?

	oppilaitoksen tiloissa
	seurakunnan tiloissa
	kotikäynnillä
	muualla: missä:

10. Kuka oppilaitoksen kannalta olisi diakoniatyöntekijän paras yhteyshenkilö?

	erityisopettaja
	kuraattori
	opinto-ohjaaja
	koulupsykologi
	terveydenhoitaja
	opettaja
	hallinnon edustaja
	joku muu, kuka:

Vastaajan taustatiedot:

11. Tehtäväsi oppilaitoksessa on:

	erityisopettaja
	kuraattori
	opettaja
	opetuslajijohtaja
	opinto-ohjaaja
	opiskelijajäsen
	psykologi
	terveydenhoitaja
	joku muu, mikä:

12. Millä oppilaitostasolla työskentelet?

	ammattillinen oppilaitos
	ammattikorkeakoulu

13. Kuinka pitkään olet työskennellyt siinä oppilaitoksessa, jossa nyt työskentelet?

alle 1 vuotta	1-3 vuotta	4-6 vuotta	7-9 vuotta	10 vuotta tai enemmän

14. Mitä muuta haluaisit sanoa? Tähän voit kirjoittaa kyselyn herättämiä ajatuksia tai lähettää tutkijalle terveisiä.

Kiitos arvokkaasta avustasi!

LÄHETÄ